

Dušan
Jovanović

Igrajte tumor v glavi in onesnaženje zraka

Igra v treh dejanjih

In memoriam pobijavca ščurkov

Ljubljana, 19. aprila 1971

Vsi igravci iz prvega dejanja nastopajo tudi v drugem in tretjem dejanju. Tako MORA biti, ne zaradi varčevanja, temveč zato, ker tako zahteva globlji smisel igre. Za uprizoritev zadošča natančno 18 igralcev.

NASTOPAJO:

TEHNIČNI UREDNIK

GLAVNI UREDNIK

ODGOVORNI UREDNIK

TAJNICA DRAGA

FOTOREPORTER JOCO

NOVINAR KRIŽNIK

NOVINARKA VESNA

NOVINAR 1

NOVINAR 2

KURIRKA

BELIČ

INSPEKTOR LEVSTIK

KNEZOVA ŽENA LIDIJA

IGRALEC KNEZ

SKUPINA PETIH IGRALCEV, med njimi tudi KOŠČAK

SKUPINA PETIH IGRALK, med njimi tudi IDA

DOKTOR ČERNIGOJ

REŽISER DULAR

DRAMATURG PALČIČ

VRATAR ROMAN

KURJAČ HEKTOR

Igralci, ki ne dublirajo vlog, so interpreti naslednjih oseb: Glavni, Križnik, Levstik, Knez, Ida, Doktor, Dular, Palčič, Vratar, Kurjač.

MOTO: Palas aron ozinomas baske bano tudan donas geheamel cla orlay berec hé pantaras tay.

1. DEJANJE

Kraj dogajanja: Redakcija Dnevnika. Tipična novinarska dvoranica z mnogimi pisalnimi stroji, telefoni, itn. Akcije, razen najnujnejše, nisem predpisoval, to prepuščam v svobodno presojo režiserju in igravcem. Odvisna je od uprizoritvenega koncepta tega dejanja. Tako, na primer, dopuščam možnost, da se igralci kar naprej premikajo po prostoru, odhajajo iz dvorane in se vanjo vračajo, bodisi s konkretnimi opravili ali »kar tako«. Druga možnost je manj naturalistično dinamična in je seveda vezana na ustrezno atmosfero negibnosti, v kateri je ves čas navzoča določena »napetost«. Mojo zadržanost v pripombah k dialogu je razumeti v podobnem smislu.

ODGOVORNI (telefonira): V redu, tovariš glavni, v redu! Brez dramatiziranja!

NOVINAR 1 (novinarju 2): Telefoniral bom v bife. Kaj boš?

NOVINAR 2: Gin tonic z limono.

ODGOVORNI: Je škodljivo! Se strinjam!

NOVINAR 1: Ne piješ več vinjaka?

NOVINAR 2: Ne smem. Je zdravnik prepovedal. Rekel je: Ne pijte vinjaka.

ODGOVORNI (z vzdihom odloži slušalko): »Ne dramatizirajte!« Lahko je njemu reči »ne dramatizirajte!« Koljejo se ko hudič, mi pa se naj držimo kot Dubček v off sidu.

NOVINAR 1: Novo življenje?

NOVINAR 2: Kurac novo! Ne prenesem, zvija me.

VESNA (premetava kup časopisov, nato odgovornemu): Južnjaki so iz tega skuhal prvorazredno senzacijo. Samo poglej naslove.

NOVINAR 1 (telefonira): Tončka, pošlji mi v redakcijo: eno toplo limonado, gin tonic pa sedeminpetdeset. (Spusti slušalko.)

ODGOVORNI: Vesna, tole mu bom pa prebral, Za štos! (Vzame kup časopisov in vzdigne slušalko.)

KURIRKA (vstopi, odda Vesni pošto in odide): Zdravo. Pošta za »Zaupaj mi.«

VESNA: Hvala.

TAJNICA (vzdigne slušalko): Judnič? Ja, trenutek. (Tehničnemu.) Jaka, prevzemi... SZDL. (Jaka vzdigne svojo slušalko.)

NOVINAR 1: Kje si fasal te brazgotine?

NOVINAR 2: Betonske stopnice, karo, zahrbtni štajerci in podobni fazoni.

ODGOVORNI (*končno je dobil zvezo*): Prebral ti bom nekaj naslovov, tako da boš na tekočem.

TEHNIČNI (*v telefon*): Ob sedmih, ja. Konec političnih pritiskov. Izvrstno! (*Odloži.*)

ODGOVORNI: Borba: Največe i najstarije slovenačko pozorište Slavija na rubu ponora. Vjesnik: Senzacionalni puč u kazalištu Slavija! Večernje novosti: Avangarda se zabarikadirala u pozorište i prekinula sve veze sa vanjskim svetom! Politika ekspres: Reditelj sa grupom glumaca izbacio ansambl na ulicu. Oslobođenje: Ko režira gala predstavu Slavije? In tako naprej in tako naprej!!

VESNA (*novinarju 2*): Kiki, tole je pa nekaj zate. (*Bere.*) Draga Edvina. Stara sem 18 let in še vedno zelo sramežljiva. Ko se mi približajo moški, mi začne srce hitreje utripati, v obraz sem takoj rdeča. Ne bi me motilo, če bi *malo* zardela, vendar jaz zardim kot rdeča paprika. Naj povem še to, da sem že po naravi rdečkastega obraza. Morda je to zaradi visokega krvnega pritiska, saj ga imam 160. Bojim se iti k zdravniku. Kaj naj storim?

NOVINAR 1: Pošlji jo k meni. Prebolela bo, če ji ga dam v roke.

VESNA: Joj, kakšen pacek si! (*Se smeje.*)

KURIRKA (*prinese pijačo*): Gin tonic, topla limonada, sedeminpetdeset.

NOVINAR 1: Hvala. (*Kurirka odide.*)

ODGOVORNI (*spusti slušalko*): Jebenti boga. »Objektivno, mirno, dajmo času časa.« Samoupravni nesporazumi, gledališče v krizi, dileme Talijinega hrama. So to sploh kakšni naslovi? Tako se vendar ne piše! Oh!

TEHNIČNI: Stara baba jajca praska.

TAJNICA (*odloži slušalko*): Bergant sporoča, da je prispelo še nekaj tujih dopisnikov. Ranconi iz Rima, Mac Donald BBC in Pulman, dopisnik Spiegla iz Beograda. Nastanili so se v hotelu Lev. Želijo si kontaktov z nami.

VESNA: Mene pa le zanima, kako je sploh možno, da petnajst mandeljcev vrže na cesto petintrideset ljudi!

ODGOVORNI: Kako je možno? Daj, no, daj! (*Tehničnemu.*) Dajatve za uvoz so se povečale za 4 %. Dvokolonski, 8 cicero, podnaslov: Občani in podjetja morajo razen carine in zveznega prometnega davka plačati še posebne dajatve za izravnavo cen ter za carinske posle.

NOVINAR 1: Kako pa kaj babe na severu?

NOVINAR 2: Uh. Provincialni hausbal. Jaz totalka. Vprašam frajerja: kdo je ta pička, nakar jenki popizdi in me fukne po betonskih štingah!

NOVINAR 1: Ne ga srat!

GLAVNI (*vstopi*): Tovariši, v zadevi Slavije: nobenega dramatiziranja. Počakajmo na skupščinsko razpravo, na sklepe samoupravnih organov, na sejo združenja teatrologov. Jasno?

VSI: Jasno. (*Glavni odide.*)

TEHNIČNI (*odgovornemu*): Ti, ampak tale podražitev se bo pa poznala. Poglej razliko: pralni stroj, avtomatski, do dvanajst programov, plus

nove dajatve, skupaj tisoč petnajst novih dinarjev, prej pa devetsto petindvajset.

TAJNICA (*dvigne slušalko*): Ja. Ga bom obvestila. (*Odgovornemu.*) Porenta iz Pariza hoče strnjeno informacijo o dogodkih v Slaviji.

ODGOVORNI: Narekoval ti bom sporočilo za teleks. Stenografiraj.

NOVINAR 1 (*tehničnemu*): Boštjan Hladnik grozi. Trikolonski naslov, stran šest. Šibaj v kurzivu. Vračunaj prostor za sliko 9 krat 6.

ODGOVORNI: Devetega januarja zvečer, po predstavi Shakespearovega Riharda II, izbruhne med umetniškim osebjem Slavije pravi pravcati pretep s sabljami, rapirji in sulicami. Izoblikujeta se dve skupini: tako imenovani konservativci in tako imenovani avantgardisti. Slednji pod vodstvom režiserja Dularja, dramaturga Palčiča in zdravnika Černigoja ustanovijo revolucionarni komite gledališča Slavija in pomečejo na cesto dve tretjini ansambla. Desetega januarja zjutraj razglasi omenjena skupina prisilno upokožitev tridesetih igralcev in režiserjev ter se zabarikadira v gledališko stavbo. Uporniki vpokličejo v hišo del svojega sorodstva, v glavnem otroke, in prekinajo sleherni kontakt z zunanjim svetom in družbo kot tako. Nevsakdanje reči se še kar naprej dogajajo, preveč jih je, da bi ti jih opisoval. Tvoj zadnji komentar o volitvah je izvrsten. Pozdravi ljubice. Cheri je t'aime, cheri je t'adore. Tvoj odgovorni.

NOVINAR 2: Vesna, preberi mi horoskop. Strelca.

VESNA: Preveč si se uspaval v obljubah, zahtevaj čistega vina. Prav v kratkem se bo zgodilo, kar si že dolgo želiš. (*Oba se smejeta.*)

TAJNICA (*vzdigne slušalko*): Ja? Poslušam.

VESNA: Nenadni stroški ti bodo povzročili preglavice, obeta se ti kratka pot.

NOVINAR 2: Fuj, kakšno žaganje. Te ni sram? S tem dolgčasom zbijaš naklado.

TAJNICA: Pssst. Anonimen klic. Aha. Tega nočete povedati. Škoda.

NOVINAR 2: Ali veš, kako se po esperantsko reče: gospodična, ali se lahko sestaneva drevi?

VESNA: Ne. Kako?

NOVINAR 2: Fraulino, ču ni poves či vespere kunveni?

VESNA: Kako se to lepo sliši! Kar mraz mi gre po hrbtu.

TAJNICA (*odloži slušalko*): Rekel je, da ima dokaze, da tisti iz gledališča hodijo ponoči iz hiše in ugrabljajo ljudi. Pravi, da bomo kmalu prejeli spisek manjkajočih iz tistega okoliša. Med pogrešanimi je baje tudi nekaj otrok. Njegova teorija je, da so avantgardisti ljudožerci ali pa da imajo ugrabljene za talce.

ODGOVORNI: Nesmisel. Same laži. Na spisku pogrešanih bo ekonomska emigracija. Naši zdomci. Nihče jih ni požrl, boljše se jim godi kot nam.

NOVINAR 1: Kje so motivi, kje so korenine, kaj je razlog za to prostovoljno izolacijo? Mi lahko kdo to razloži?

NOVINAR 2: To so seksualne razprtije, o tem ni nobenega dvoma.

TEHNIČNI: Takšne so pač cirkusantske igre. Klovni, zabavljači, pijanci, iztirjenci, nastopači, zakompleksane smešne male prikazni. Zbujanje pozornosti za vsako ceno.

ODGOVORNI (*novinarju 1*): Ti, Marjan, tole pa ne bo šlo. Ta tvoj ugan-karski slovarček je kratkomalo pretežak.

NOVINAR 1 (*ga ne posluša*): Norci. Prejkoslej bodo morali odnehati. La-kota nepremagljiva bo odprla grada trdna vrata. (*Odgovornemu.*) Kaj ne bo šlo?

NOVINAR 2: Morda se gredo pa gladovno stavko.

ODGVORNI: Ja, človek božji, kdo pa ve, kaj je ARIMAN?

VESNA: Otročički potrebujejo hrano. Otročičke bo pobralo.

NOVINAR 1: Ariman je princip zla v veri starih Perzov. (*Tehničnemu.*) Če bi jim Mestni vodovod odvzel vodo, Elektrarna pa tok, bi jih hitro spravili na kolena.

ODGOVORNI (*bere*): Orientalska vodna pipa — Negrila. Ena najstarejših italijanskih plemiških družin — Este. Kaj se to pravi, takole matrat in nategovat ljudi?!

TEHNIČNI: Kar se mene tiče, naj se kar pobijejo. Rajši imam fuzbal. Naj crknejo.

NOVINAR 1 (*odgovornemu*): To je slovarček za sladokusce in specialiste. To ni križanka za široke množice.

ODGOVORNI: Naj bo.

GLAVNI (*vstopi, obstane pri vratih*): Lepo vas prosim, nobenega drama-tiziranja. Situacija je izjemno komplicirana. Splet privatnih interesov, sovraštva, prestižnih iger, generacijski problemi, zatiranje mladih, po-vampirjene ambicije, finančni problemi gledališča, idejno-estetski kon-cepti izven družbene kontrole in tako naprej in naprej! Predstav pa ni. Kdo bo prevzel odgovornost? Kdo bo dvignil glas in rekel: To je čreda nasilnežev in uzurpatorjev, zahtevam likvidacijo! Če ne drugače, pa z vojsko! Kdo? Kdo bo zastavil svoj glas za svobodo avantgardne akcije, za dinamično, odprto, drzno, radikalno rešitev? Za drugačen tip teatra? Sami! Sami naj to počnejo! Zakaj javno ne povedo, kaj hočejo? Zakaj v demokratični borbi mnenj ne zagovarjajo svojih idej? Zakaj molčijo kot ribe?! (*Odide.*)

NOVINAR 1: Boš še en gin tonic?

NOVINAR 2: Ne smem, če ti rečem, takoj me zvije. Zjutraj tankam dva do tri, samo da pridem k sebi. Rokce se tresejo, nogce šibke, glasek nervozen, veš tisto, ko te znotraj živci drkajo, da popizdiš.

NOVINAR 1: Poznam. (*V telefon.*) Viski. Ballantines, ja. Pa toplo li-monado.

VESNA (*tajnici*): Poslušaj, kaj mi piše bralka Branka Tomažič.

TAJNICA: Ja, Vesna, poslušam.

VESNA (*bere*): Zadnjič sem kupila zavitek toaletnega papirja Bristol, iz-delek Kartonažne tovarne iz Ljubljane. Ves papir v zavitku je bil lepo enakomerno preluknjan in bolj podoben mreži kot kosu papirja, za

katerega vsi vemo, čemu rabi. Ukrenite kaj, da bo tem falotom končno stopil kdo na prste! (*Se nasmejčka.*) A ni luštkana?

ODGOVORNI (*telefonira*): Je tam gledališče Slavija? Tukaj Dnevnik. Dajte mi režiserja Dularja.

NOVINAR 1: Kako pa kaj numizmatika?

NOVINAR 2: Finta je v tem, da zadnje čase redno zgubljam. V soboto pri Toniju — trideset čukov.

NOVINAR 1: Tonija blazno serje karta.

ODGOVORNI: Tukaj odgovorni urednik Dnevnika. Povejte mu, da je nujno.

TEHNIČNI (*odgovornemu, šepetaje*): Reci mu, da bi rad posredoval zaupne informacije. Drugače ti ne bo dal zveze.

NOVINAR 2: Stanči je pobral štruco in balončke.

TAJNICA: Vesna, tu imaš listek. Narekuj mi, prosim, top pops.

ODGOVORNI: Če je Dular zaseden, mi pa dajte tovariša Palčiča. Zadeva je za vas zelo važna!

VESNA: My sweet lord — George Harisson, z dva s.

TAJNICA: Ja, vem.

TEHNIČNI (*odgovornemu*): Kje je? (*Odgovorni skomigne z rameni.*)

VESNA: Obriši suze draga — Boba Stefanović.

NOVINAR 2: Stanči je navadna kurba, da boš vedel. Grebe se v božjo mater.

VESNA: She's a lady — Ton Jones. Više nečeš biti moja — Krunoslav Slabinac.

ODGOVORNI: Že četrti dan je zaseden . . . To je nemogoče! Ali bo sploh kdaj prost? . . .

NOVINAR 2: Ko je prišel natakara računat, je začel Stanči intenzivno risat neki usran rebus s flomastrom na Olgino salveto.

VESNA: Black magic woman — Santana.

ODGOVORNI: Vi, fantje, ga neskončno serjete! To se vam bo še prekleto otepalo, zapomni si, kaj sem ti rekel.

VESNA: Lonely days — Bee Gees.

NOVINAR 2: Svinjarijico s ceho sem še požrl, ampak, a veš, kaj je potem ušpičil?

NOVINAR 1: Kaj?

TEHNIČNI (*odgovornemu*): Že spet ta konjski vratar. Pošlji ga k vragu.

VESNA: Which way you going Billy — Poppy family.

NOVINAR 2: Olga ga je morala peljati z mojim avtom v Polje, mi pa smo za Šentvid najeli taksi!

ODGOVORNI: Še žal vam bo! Še žal, zapomni si! (*Trešči slušalko v zibelko.*)

VESNA: San Bernardino — Christie. When I'm dead and gone — Mc Guinness Flint.

ODGOVORNI: Ta vratar je pasji sin brez konkurence. Zajebaval me je kot smrkavca. Telefoniraj kolikor hočeš, dlje od vratarja ne prideš.

TEHNIČNI: Že ves čas trdim, da so ti lizuni prevarantje velikega formata. To delajo zato, da bodo potem lepše prodajali svoje cirkusantske prismodarije. Sama reklama jih je. To je lažirana predstava, verjemi.

NOVINAR 1 (*tajnici*): Kaj je, Draga? Kaj si zamorjena? Te je že spet onesrečil kakšen frajer?

TAJNICA: Kaj te pa briga? Glej svoj biznis, boš?

KURIRKA (*vstopi, prinese pijačo, odide*): Viski in topla limonada.

ODGOVORNI: Celo mesto govori o teatru, mi smo pa v tako smešnem položaju, da praktično ničesar ne vemo. Nimamo informacij. Nimamo pregleda nad situacijo. Nimamo ničesar v rokah. Neobveščni smo. Te kurbe molčijo kot ribe. Veš samo tisto, kar vidiš, to je pa kurc. Kurc je pa zato, ker nič ne razumeš.

TEHNIČNI: Jaz ti povem, da je vse skupaj izsiljevanje. Nesramno izsiljevanje. Prostovoljna izolacija ni kar tako! Svoje namene in načrte bodo razgrnili, ko bo za to napočil primeren trenutek.

NOVINAR 1: Draga, saj ni treba imeti kompleksov zato, ker si majhna in ne preveč sexy. Meni vse prav pride.

TAJNICA: Zapri že enkrat.

NOVINAR 2 (*Vesni*): V soboto gremo loviti. Greš z nami?

VESNA: Kam?

NOVINAR 2: Na Savinjo, nekam med Celjem in Žalcem.

ODGOVORNI (*dvigne slušalko*): Ja. Kakšen hašiš? Koliko hašiša? Komu?

NOVINAR 2: Savinja je polna podusti, platnic, mren, klenov. Lipani so bolj redki.

NOVINAR 1 (*tajnici*): Zastonj ti dam nasvet: skrbi za linijo, bodi drob-cena in nežna. Pazi na skladnost postave, drži se vzravnano. To po-maga.

ODGOVORNI: To je že drugo naročilo? In zmeraj po pet kil?

NOVINAR 2: Lahko pa gremo tudi od Podvina navzgor. Tam prevladu-jejo salmonidi: potočnice in šarenke. Gremo z mojim avtom.

VESNA: Bom še premislila...

NOVINAR 1: Zaupam ti skrivnost lepote. Izrabi tisto malo, kar ti je bog dal. Imaš velike modre oči. Dobro. S skrbno in poudarjeno maquillage jih boš predelala v edinstven lepotni poudarek! Neguj svoj čudovit nas-meh, skrbi za svoj zveneči glas. Nohte si barvaj z lakom nevsiljive barve in nosi zanimiv prstan. Varčuj s kretnjami!

ODGOVORNI: V zlatu plačujejo, česar ne poveste! Kako se pa pišete, vi in vaš prijatelj prodajalec? Aha. Tega ne morete povedati. Zelo ste mi pomagali, do smrti vam bom hvaležen. (*Spusti slušalko in se z vzdihom sesede v dve gubi.*) Hašiš — lari fari! Nek anonimni lažnivec trdi, da sta s prijateljem že tretjič odposlala tistim v Slaviji paket za pet kil.

NOVINAR 1: Draga, srce, pobotajva se. Kaj počneš danes zvečer?

TAJNICA: Nogavice štrikam.

NOVINAR 1: Za koga?

TAJNICA: Za reveže.

NOVINAR 1: Za tiste iz Banjaluke?

TAJNICA: Ne, za tiste iz Palestine.

NOVINAR 1: Tiste ima pa nocoj Golda Meir čez.

TAJNICA: Nocoj pa ne. Ima menstruacijo.

NOVINAR 1: Če ti zmanjka volne, če se ti zvije ali zlomi igla, se kar name obrni! Rad bom naskočil na pomoč.

TAJNICA: Za *moj* štrikeraj *tvoja* igla ne pride v poštev.

GLAVNI (*vstopi*): Rekel sem in ponavljam: Brez dramatiziranja. Ta hip zadeva prerašča gledališke okvire in se razrašča v kulturni škandal neslutnih dimenzij z jasnimi političnimi implikacijami. To je kamen pod noge samoupravnemu demokratičnemu dogovarjanju, temeljnemu principu te družbe. Zahodne agencije so popadle masten grizljaj in kar nenadoma se ta gospoda histerično zanima za slovensko kulturo in slovensko gledališče. Jaz jih ne bom sprejel. Jaz ne. Kdo bo odgovoren? Kdo? Med topoumno čredo senzacij lačnih bedakov je vsaj polovica hujšakcev, vohunov in CIA plačancev. Naša dolžnost je, da spremljamo dogajanje skozi politično prizmo in ne nasedamo plehkim instinktom aktualističnega dramatiziranja. Gledališka afera je afera na stranskem tiru. To je bedast, slaboumen škandal peščice maniakov in ekstremistov sumljive, nam tuje idejno estetske orientacije, in nič več in nič manj! Dokler odgovorni in ustrezni družbenopolitični organi ne zavzamejo svojega stališča, je naša naloga, da brez slehernega pretiravanja uočimo objektivne politične razsežnosti tega kulturniškega incidenta. Je to jasno? Upam, da sem bil dovolj precizen. (*Kihne in odide.*)

TEHNIČNI (*vstane*): Johannes Gutenberg, od 1398 do 1468. Nemški tiskarnar, ki je po splošni sodbi prvi uporabil premične črke na zahodu. Njegova iznajdba nima zveze s strojem, kot so ga že zdavnaj prej uporabljali v Koreji, ker je od nje neodvisna! Za čast izumitelja tiskarskega stroja so se potegovali tudi drugi, kot na primer Laurens Janszoon Koster, vendar brez uspeha! O Gutenbergovi mladosti vemo zelo malo. Verjetno je organiziral tiskarno v Strassbourgu leta 1436, prav gotovo pa je ustanovil tiskarsko podjetje v Mainzu leta 1448 v sodelovanju in ob finančni podpori zlatarja Johanna Fusta, ki je kasneje razdril partnersko pogodbo in zahteval povrnitev investiranih sredstev, kar pa Gutenberga ni spravilo na kolena, saj je s pomočjo drugega partnerja, Conrada Humeryja, tiskarna lepo cvetela še naprej. Njegov prvi izdelek je bila znamenita Gutenbergova Biblija, začel jo je tiskati okoli 1450 in jo dotiskal okoli 1455 ter jo nekateri imenujejo tudi Mazarinova Biblija, ker so moderni raziskovalci našli prvi izvod v knjižnici kardinala Mazarina. Biblija je sijajen tiskarski dosežek ter je s svojimi barvnimi inicialkami in ročno dekoracijo še danes pojem natančnosti in kvalitete. To ve ves svet in to vem tudi jaz in nihče mi ne more tega vzeti, nihče, nihče. Jaz to vem. Hvala. (*Sede.*)

ODGOVORNI: Boš eno prižgal?

TEHNIČNI: A veš, da mi gre kent na živce, ne maram pretirane arome.
ODGOVORNI: Sedeminpetdeset se mi zdijo kot žaganje.

TEHNIČNI: Že mogoče, niso pa pretirano močne. Zame je to v redu, ker šibam čez šestdeset.

ODGOVORNI: Puščaš pa blazno dolge čike.

TEHNIČNI: To je zdravje. Vic gosposkega kajenja je bil že od nekdaj v tem, da vržeš pol cigarete proč.

ODGOVORNI: Se ti zdi to potrebno?

TEHNIČNI: Vsa smola in katran se nabereta v zadnji tretjini. Strup!

ODGOVORNI: Poznam te teorije, pa me nič ne ganejo.

TEHNIČNI: A ti grizeš filter?

ODGOVORNI: Ne.

TEHNIČNI: Vidiš, jaz ga pa! Grizem ga z zobmi, valjam ga po gobcu, močim ga z jezikom, kurc, nazadnje je že ves scefran, sluzast, grenak, mehek, niti vleče ne več.

JOCO (*vstopi*): Joj, kako se tepejo, joj, kako se tepejo! Živeli!

NOVINAR 1: Kdo se tepe?

JOCO: Oprosti, jaz sem se ga nekoliko nažrl, veš. A kdo da se tepe?

NOVINAR 1: Ja. Kdo se tepe?

JOCO: Tepejo se pač tisti znotraj in tisti zunaj.

NOVINAR 2: Joco, zberi se in povej, kaj se dogaja.

JOCO: Posnel sem dva ducata filmov. Fantastičen material! Nesem ga razvit, potem pa pridem nazaj.

ODGOVORNI: Joco, mater ti božjo, saj ne gori voda! Povej, kdo se tepe.

JOCO: Zjutraj se je pred teatrom začela zbirati masa enega folka. Ljudje pasejo firbec, saj veš, televizija pa snema s tremi kamerami vseppek. Potem pa nastopijo upokojenci, famozna šala.

VESNA: Srčece, *kdo* nastopi? *Kakšni* upokojenci?

JOCO: Jezus, odžagani, ponižani in razžaljeni. Iz službe odpuščeni, na cesto vrženi, socialno ogroženi in tako naprej, skratka: igravci. Demonstracije! Z bivšim direktorjem na čelu zahtevajo sindikalne pravice. Korakajo sem pa ke in mahajo s transparenti. Folk se je zabaval ko satan. Štosi še pa še. (*Se smežka.*)

ODGOVORNI: Kaj pa ljudje?

JOCO: Na kratko povedano: takega rjojenja še nisem slišal. Še hujše kot na košarki, pa na prostem, pomisli! Sprva je množica skandirala, potem pa je Knez recitiral.

NOVINAR 1: Kaj je recitiral?

JOCO: Vse sorte. Ciao! Šibam razvit filme.

ODGOVORNI: Joco, počakaj. *Kdo* se je pa tepel?

JOCO: Vsak hip pride Križnik. Bo on povedal! (*Odide.*)

(*Pride Križnik.*)

ODGOVORNI: Povej vse lepo po vrsti.

KRIŽNIK: Materiala imam za uvodnik, reportažo, komentar, na tone!

VESNA: Tomo, mi ničesar *ne vemo*. Poročilo, prosim.

KRIŽNIK: To bi morali videti! Nepopisno. Ob pol desetih so upokojenci skušali na silo vdreti v gedališko poslopje. Od nekod so privlekli železne drogeve. Vsi poznamo tiste srednjeveške fazone. Horuk, horuk, pa z drogovi v vrata. Nenadoma se pojavijo na balkonu in strehi obrambne sile izolacionistov v čudno pisanih cunjah, močno popudrani in našminkani in začnejo folk obmetavati z dimnimi petardami in solzilnim plinom. Upokojenci popizdijo! V dimu in megli nastane strahotna zmešnjava. Ljudje, ki so bili do tega trenutka zgolj radovedna množica zabavljačev in brezposelnih gledalcev, dobesedno ponorijo, pobesniijo do skrajnosti ter se v hipu postavijo na stran upokojencev. Razkačenost se sprevrže v napadalnost in v trenutku je ves pločnik na drugi strani ceste razrit, množica pa juriša na teater z granitnimi kockami. Nekdo vrže parolo »zažgimo podgane« in že se prižgejo bakle. Posamezniki tečejo v dim z namenom zažgati gledališče, tedajci pa vse pokvari policija, ki nastopi s pendreki in vse skupaj razžene. Ko so z vsem pompom pridrveli gasilci in začeli špricati vsevprek, so začeli tisti v gledališču po zvočniku neznansko zmerjati ljudstvo in vrteti beat muziko. Nazadnje je prišla tudi prva pomoč, naložila ranjence, med drugim tudi Kneza, in jih odpeljala v bolnišnico.

TAJNICA: Kaj pa je Knezu?

KRIŽNIK: V tisti gneči je fasal kamen v glavo.

TAJNICA: Je res recitiral?

KRIŽNIK: Res.

TEHNIČNI: In kaj bo zdaj?

KRIŽNIK: Če mene vprašaš: pojma nimam. Vem le to, kar sem videl.

TEHNIČNI: In kaj boš pisal?

KRIŽNIK: Pisal bom to, kar sem videl. Lej ga, ti si pa hecen.

ODGOVORNI: Piši fotoreportažo za prvo stran. Čez celo. Tvoja je.

NOVINAR 1: Kaj pa Vzhodni Pakistan, Vietnam, Tepavčev obisk, seja mestnega sveta...?

ODGOVORNI: Sfriziraj vesti za šestnajsto, brez slik.

VESNA: Imaš kaj posnetega?

KRIŽNIK: Boš dobil. Tega zelja je morje. Samo posnetki niso kaj prida, veš.

VESNA: Daj, zavrti.

(Križnik požene magnetofon.)

MAGNETOFON: *Slišati je butanje železnih drogov ob lesena vrata in lom stekla.*

Ho-ruk, ho-ruk, ho-ruk.

Preklete barabe! Ušivci! Jih boste dobili po gobcu! Drž štango. Zaden ga, kurca!

Cepetanje stoterih korakov, ki se zaletavajo od vrat nazaj, pa zopet naprej.

KNEZ (*vzneseno recitira*):

Da belo je, vam nisem rekel,
kar je temno
kot črni vran...

eksplozija petarda

za rokavniki nisem tekel:
zato se trn vam zdim
strupan!

*kašljanje, kihanje, vreščanje, koraki v teku, kletvice: Prasice proklete,
užgite hudiče s kamni, s kamni!*

Ves Izrael v rokah z ocepki
še zdaj name srdit reži,
prvaki vsi in njih prilepki
za grmi, v jarkih, za plotmi.

(veter tulbe odnaša njegove besede)

ženski kriki: Manca, Manca, Manca!

moški glas: Zažgimo podgane! Zažgimo podgane!

KNEZ:

A vendar glave ne uklanjam
ter vam ne bodem je nikdar
in brez bojazni še oznanjam:
Ti slepec si, a ti slepar!

množica: Zažgimo podgane! Zažgimo podgane!

*slišimo plapolanje bakel, kihanje, kašljanje, vpitje, bat korakov v diru,
kletvice, udarce granitnih kock ob steno, histeričen jok ženske.*

(Križnik izključi magnetofon.)

KRIŽNIK: No, v tem stilu je približno vsa tale roba.

ODGOVORNI: Pojdi pisat. Mudi se že.

KRIŽNIK: To bo senzacija. Flash news! (*Odide.*)

NOVINAR 1: Draga, tule je nekaj zate (*bere*): Moški, še vezan, srednjih let, 172, lepega značaja, dobro situiran, s svojim vozilom, želi spoznati pošteno kmečko dekle od 24 do 32 let, čedne zunanosti, ki ima veselje do kmečkega dela, po možnosti pevko, ženitev ni izključena.

TAJNICA: Žal, ne ustrezam pogojem. Nimam posluha.

NOVINAR 1: Veselje do kmečkega dela pa imaš?

TAJNICA: Pa ne s takimi, kot si ti.

KURIRKA (*tehničnemu, ko vstopi*): Reklamni teksti. (*Odide.*)

TEHNIČNI (*bere*): Slap — krem šampon. Novo na tržišču. Daje bogato in gosto peno, zlahka ga izperete z las in kože na glavi, naredi lase mehke, prožne in blesteče. Slap s heksaplant kompleksom, prijetnega vonja, razkužuje in pomiri, v plastični tubi, za 10—12 pranj, cenejši in boljši, prepričajte se sami. (*Odloži.*)

GLAVNI (*vstopi*): Prisiljen sem znova poudariti svoje stališče: Ne dramatizirajte! Kaj se gremo, ljudje božji, kaj se gremo?! V trenutku, ko svet pretresajo revolucionarna gibanja gigantskih dimenzij, Afrika, Azija, Latinska Amerika, Južna Amerika, ko divjajo vojne v Indokini, na Bližnjem vzhodu, ko se svet spopada s problemom lakote in nerazvitosti, ko razizem in neokolonializem dvigata glavi, ko se v zveznem merilu pripravljajo daljnosežne ustavne spremembe, ko se vsi skupaj soočamo s problemom ekonomske migracije, s problemom stabilizacije, likvidnosti in tako naprej, kaj bi našteval, perečih nerešenih vprašanj je na kupe, se tukaj, ta trenutek, dogaja to, kar se pač dogaja. Nasilje in škandal. To ni pot. To ni rešitev! Z razgrajanjem, vpitjem in nasiljem, z uničevanjem in rušenjem, ne bomo ničesar dosegli, ničesar razrešili! Delajo naj, naj z delom pokažejo, kaj zmorejo in kaj znajo in kaj hočejo, potem se bomo pa pogovarjali in dogovarjali. Mirno, trezno, samoupravljaljsko. Drži? Imam prav?

VSI: Tako je, tako, seveda, itd.

(*Glavni odide.*)

ODGOVORNI: Zdaj bi pa res rad vedel, kaj se dogaja. (*Zavrti telefon.*) Rad bi zvedel za ozadje. Kdo koga žre in zakaj. Kdo manipulira s temi bedaki? Kdo stoji zadaj? Kdo je mož v senci? Kaj bodo ukrenili? (*V slušalko.*) Je tam uprava za javno varnost? Dnevnik tukaj. Dajte mi Levstika. Ja, bom počakal.

VESNA: Draga, ostane nam samo še gospodinjski kotiček. Utegneš za en hip?

TAJNICA: Ja, seveda.

VESNA: Narekovala ti bom jedilnik.

ODGOVORNI: Halo. Si ti, Janez? Ja. Poslušaj, kaj mislite ukreniti po vseh teh izgredih?

VESNA: Sobota: domač zajček v smetanovi omaki, kruhovi cmoki, solata.

ODGOVORNI: Nič? Kako nič?

VESNA: Nedelja: kostna juha z mozgovimi cmoki, telečje parmske zarezbrnice, pire krompir, špinača, češnjev zavitek.

ODGOVORNI: Čakate na debato v skupščini? A da je sklicana izredna seja? In že izvoljena komisija za razreševanje gledališke krize?

VESNA: Ponedeljek: ovčji sir, mlada čebula, kruh, kompot.

ODGOVORNI: Tečejo pogajanja z uporniško skupino? Ja, kdo, hudiča, se pogaja in kako? Vi? Vi se pogajate?

VESNA: Torek: kolerabice s krompirjem v juhi, rižev narastek s češnjami, mleko.

ODGOVORNI: To je dobro, to je v redu. Dal ti bom človeka, z veseljem, Janez, jasno! Za nami stoji skupščinska komisija, jasno!

VESNA: Sreda: pečena hrenovka, krompirjeva solata, sadni sok.

ODGOVORNI: A da postavljajo pogoje? Bež, no, bež... dej, dej...

VESNA: Četrtek: gobova juha z zdrobovimi žličniki na češki način, mlad krompir s sirom, govedina.

ODGOVORNI: Seveda, jasno, jasno, da ni nič sigurnega... se razume, da ne bom tega razglasil...

VESNA: Petek: golaž iz stročjega fižola, močnati žličniki, goveji zrezki.

ODGOVORNI: Dobro, zmenjena sva! Se boš oglasil... V redu... Jaz bom imel pripravljenega človeka. Drži! Prelivanje krvi za zdaj ne pride v poštev, jasno. Treba je priti stvari do dna, se strinjam! Danke šen! Danke! Adijo, ljubica... Dobro, mucka, dobro, ne bom pozabil. (*Odloži slušalko.*)

TEHNIČNI: Kaj je novega?

KNEZ (*vstopi z obvezano glavo, spremlja ga njegova žena Lidiya*).

TAJNICA: Gospod Knez. Sedite, gospod Knez. Sedite, gospa.

KNEZ: Ne, hvala, mi še na misel ne pride. Z ženo sva samo mimogrede zavila sem, prišla me je iskat v bolnišnico.

ODGOVORNI: Želite?

KNEZ: Želim vam povedati, da to, kar pišete vi v svojem slaboumnem, izprijenem časopisu, ni ničemur več podobno. To presega vse meje zdravega razuma.

NOVINAR 1: Kako to mislite, gospod Knez?

KNEZ: Petindvajset let že delam v Slaviji, petindvajset let, gospodje, to je lep kos človeškega življenja! Po petindvajsetih letih sem doživel, da me skupaj z mojimi kolegi in kolegicami peščica nadutežev in maniakov meče iz službe in iz gledališča, ki je moj drugi dom, moja največja življenjska pravica in ljubezen, moje sanje in moja resnica, moje zatočišče in moja pesem. Na teh deskah sem izgoreval, sem pustil mladost, sem točil solze in znoj, sem pljuval peno in kri!

TEHNIČNI: Malce več jasnosti ne bi škodilo vaši pripovedi.

(*Vstopi Joco.*)

LIDIJA: Prepovedujem, slišite, prepovedujem vam! Moj mož je umetnik, slovenski igralec je za vas...

KNEZ: Lidiya! (*Gospa utihne, kot bi odrezal.*) Vaše časopisno besedičenje o »dilemah« in »nesporazumih« je čisto navadna svinjarija in popolnoma prozorno sprenevedanje. Kaj hočete doseči s takšnim čvekanjem? Pesek v oči kulturni javnosti in našemu zvestemu občinstvu!

TAJNICA: Oh, gospod Knez, ne razburjajte se, prosim vas...

ODGOVORNI: Poskušajte no vendar brzdati svoja čustva, gospod Knez.

KNEZ: Jaz nisem prišel k vam, da bi kramljal ob skodelici črne kave, prišel sem protestirat, me slišite, prišel sem vam odkrito in pošteno pogledat v oči, da vas vidim, kdo ste, kaj ste, kakšni ljudje ste to, ki delate s človeškimi dušami kot svinje z mehom!

TAJNICA: Gospod Knez...

KNEZ: In nisem se desti zmotil! Krasna zbirka!

NOVINAR 2: Le izkašljajte se, le, potem vam bo lažje. To pomaga.

NOVINAR 1: Kaj mislite o skupini režiserja Dularja in njegovem pojmovanju dramatičnega kot rituala?

LIDIJA: Ha. Ritual kot moja rit!

KNEZ: Lidija! (*Lidija obmolkne.*) Kaj si jaz mislim o njegovem pojmovanju dramatičnega, vam ne bom razlagal, mladi mož, nima niti najmanjšega smisla, pač pa si lahko na svoje lastne oči ogledate, kaj si on misli o mojem pojmovanju dramatičnega! (*Kaže na obvezano glavo.*) Misli, da mi ga je treba s kamenjem izbiti iz glave! Slikajte to glavo, slikajte to Dularjevo pojmovanje dramatičnega, slikajte kamenjanega slovenskega igravca, ki ga pobalini vržejo na cesto, se mu ponečedijo v obraz in mu razbijejo lobanjo! Slikajte!

JOCO: Saj sem vas že slikal, gospod Knez (*mu ponuja fotografijo*), glejte, tale je za vas, za spomin. Pa še tole, tale je, ko ste recitirali. (*Knez spravi fotose v žep.*)

KNEZ: Objavite ta dokument, objavite na prvi strani. To, kar se dogaja, je škandal, to je proti statutu, proti ustavi, proti vsem zakonom, kaj sploh čakate, vi in oblast in naj si policija zapomni, koga je pretepal, slišite!

(*Knez in Lidija odideta, Joco vrže fotografije na mizo in gre za njima.*)

NOVINAR 1 (*telefonira*): Tončka, daj še en dvojni viski. (*Ostalim.*) Bo še kdo kaj?

VESNA: Kavov. Še kdo? En, dva, tri kave.

NOVINAR 1: Dvojni viski in tri kave. (*Odloži slušalko.*)

VESNA (*tajnici*): Ti je všeč?

TAJNICA: Kdo?

VESNA: Knez.

TAJNICA: Ne vem... Je, mogoče... Je.

VESNA: Te oči... žive, tople, magične, kar priklenejo te...

TAJNICA: Zato je pa ona...

VESNA: Histerična pošast.

NOVINAR 2: Dobra baba je, kaj serjeta klanfe.

NOVINAR 1: Fuk ji kar iz oči kaplja.

NOVINAR 2: Se cedi, se reče po ta novem.

NOVINAR 1: Vosu, z joški ti oči izkoplje, če ji pride.

KURIRKA (*vstopi*): Pošta za vas. (*Da odgovornemu pismo in odide.*)

ODGOVORNI (*odpre pismo*): No, zdaj pa še to! Poslušajte. (*Bere.*) Sorodniki, prijatelji in znanci gledaliških umetnikov, ki so prostovoljno zaprti v Slaviji, se obračamo na vas s prošnjo, da po svojih močeh prispevate k čimprejšnjemu in čim bolj učinkovitemu razreševanju kočljivega položaja, v katerem so se znašli goreči služabniki gledališke umetnosti. Izražamo svojo globoko zaskrbljenost za zdravje in usodo izoliranih ljudi in zlasti njihovih maloletnih otrok, ki delajo z njimi stisko tega tragičnega položaja ter se pridružujemo upravičenemu protestu naših najdražjih zoper nevzdržne dozdašnje razmere v gledališču Slavija, katere so tudi izzvale takó radikalen in ekstremen odgovor naših dragih, ki jim naj še enkrat velja naša goreča vdanost, podpora in občudovanje. Hvala vam. (*Odgovorni dvigne oči.*)

NOVINAR 2: Kaj ti tipi mislijo, da smo mi socialna ustanova? Naj pišejo U Tantu, kurc jih gleda.

NOVINAR 1: U Tant jim bo poslal svoje zdravilce za drisko: Jaringa.

VESNA: Jaring je, revež, preveč zaposlen z El Sadatom in Goldo.

TAJNICA: Golda je danes vendar »bolna« ...

VESNA: Pošljimo ji po teleksu tisti recept: zmešaj pol kisa, pol vode, prideni hrastovega listja, trpotca, bukovo vejico in skuhaj. Ko dobro zavre, odstavi. Pije se še gorko.

ODGOVORNI (*odgovarja na telefonski klic*): Ja, Janez ... Fantastično ... Potemtakem je vse urejeno ... Bravo, bravo! Dal ti bom Križnika ... Križnika! ... Zdaj piše reportažo za naslovno stran, zadržal ga bom, brez skrbi, potem se pa vidva zmenita ... Prideš čez približno pol ure, ... saj je vseeno, on te bo tukaj čakal ... Zdravo, mucka.

KURIRKA (*vstopi*): Dvojni viski za gospoda in tri kave.

ODGOVORNI (*kurirki*): Viski za vse, jaz častim!

VSI: Bravo, bravo!

ODGOVORNI: Steklenico viskija, sodo in led tudi. Ančka, tudi vi spijte kaj na moj račun.

KURIRKA: Hvala, gospod. (*Odide.*)

ODGOVORNI: Spodobilo bi se, verjetno, da vas obvestim, kaj pravzaprav proslavljamo. Proslavljamo eno skromno delovno zmago. Položaj v zadevi Slavija je za nas krenil na bolje. To, kar vam bom zdaj povedal, naj ostane strogo zaupna interna informacija. Inšpektor Levstik se je v imenu skupščinske komisije za razreševanje gledališke krize tajno pogajal z uporniki v Slaviji. Eden od sadov teh pogajanj je tudi ta, da so gledališčniki privolili v družbeno inšpekcijo, vendar s pogojem, da le-ta ne bo imela več kot dva člana, ki pa ne smeta biti gledališka strokovnjaka. Končno so se sporazumeli, da bosta nocoj pripuščena v Slavijo inšpektor Levstik in naš novinar Zoran Križnik.

VESNA: Ne.

NOVINAR 1: O, madona!

TAJNICA: Neverjetno ...

- ODGOVORNI: Ja. Kaj to pomeni za nas, mi ni treba še posebej razlagati. Križnik bo edini reporter, ki bo od znotraj na kraju samem zvedel praktično vse, kar se zvedeti da.
- NOVINAR 2: Zakaj pa ravno Križnik?
- TEHNIČNI: Zato, ker se ne obesi na vsako kiklo tako kot ti.
- NOVINAR 2: Zapri, frustriranec.
- VESNA: Gobec!
- ODGOVORNI: Tako je odločeno in tako bo. Konec debate!
- KURIRKA (*vstopi*): Viski, led, soda. (*Odide.*)
- ODGOVORNI: No, pa dajmo, na zdravje! Živeli!
- VSI: Živeli!
- BELIČ (*vstopi*): Zdravo. Proslavljate?
- ODGOVORNI: O, Peter, zdravo! Sedi. Boš kozarček?
- BELIČ: Ti, ne, hvala, ne bi. S tabo bi rad govoril.
- ODGOVORNI: Ja?
- BELIČ: Saj ni nič posebnega, veš. Zvedel sem, da gre Križnik v Slavijo, pa sem te ...
- ODGOVORNI: Kaj? *Kdo* ti je to povedal? *Kje* si to zvedel?
- BELIČ: Čisto preprosto. Brat je v komisiji.
- ODGOVORNI: Človek božji, ti ne veš, kako si me frapiral! Saj ni minilo četrte ure, kar sem dobil dokončno potrdilo, ti pa že tukaj ...
- VESNA: Že vem, Križnik bo moral nesti rože!
- BELIČ: Ne rože, pač pa pismo.
- ODGOVORNI: Kakšno pismo? Komu pismo?
- BELIČ: Saj veš, da se je Ida tudi zaprla z njimi. Skrbi me ko hudič! Zelo me skrbi. Rad bi jo pregovoril, da pride ven. Noseča je, saj sem ti pravil.
- ODGOVORNI: Se bosta poročila?
- BELIČ: Noče. Hoče samo otroka.
- TEHNIČNI: In ti, bratec, meniš, da boš samo s pismom to opravil?
- TAJNICA: Rože, Vesna ima prav, rože bi zalegle!
- VESNA: Šmarnica je cvetica, ki prinaša srečo, zato jo poklanjamo tistim, ki odhajajo na pot.
- BELIČ: Jaz sem napisal pismo, tukaj ga imam, evo ga.
- NOVINAR 1: Znano je, da lilija pomeni nedolžnost, tega ji ne moreš poslati, razen če bi imela rojstni dan. V tem primeru bi tvoj šopek govoril: moja ljubezen je iskrena in čista.
- BELIČ: Meša se mi že. Rad bi jo imel zunaj, vsaj to. Čutim, da bi bilo potem vse nekako lažje. Ne vem sicer, kaj se gredo tam notri, toda prepričan sem, da to ni zanj. Čimprej mora ven!
- ODGOVORNI: Križnik ti bo nesel pismo, če misliš, da bo to pomagalo.
- NOVINAR 2: Nageljni imajo kar najraznovrstnejši pomen: rdeči — goreča in čista ljubezen, rožnati: vedno bodi poleg mene, rumeni — ne zaslužiš niti mojega prezira.

BELIČ: No, pa mi daj eno čašico, samo ne preveč, veš, mene se takoj prime. Direkt v glavo mi gre.

(NOVINAR 1 mu natoči.)

TAJNICA: Z njo bi moral bolj zgrda, se mi zdi, Peter, ti si z njo prefin, ona potrebuje bolj trdo roko.

BELIČ: Zlepa, zgrda, isti šmorn. Trmasta je ko satan. Zraven pa še zelo občutljiva. Bojim se, da se mi lepega dne ne fenta.

NOVINAR 1: Ah, ta že ne. Igravke so mrhe, ki jim zlepa ne prideš do živega.

BELIČ: Poslušaj, ti je ne poznaš! Zadnje čase jo je tisti režiser popolnoma zmedel. Punca je polna nekih fiksnih idej!

TEHNIČNI (naredi vulgarno gesto): Jo je nafilal, kaj?

(Vsi se smejejo, razen Beliča)

BELIČ: Vi me ne razumete! Hočem reči, da mnogo govori. Govori o sreči, svobodi, življenju in smrti, joka ko dež, pije ko žolna, trenira jogo, skratka, vsa je nekam razrvana, hočem reči: notranje razrvana. Zato sem rekel, da se ne bi čudil, če bi si lepega dne prerezala žile ali pa eksala pol litra vitriola. Takšno življenje pa že ni za nosečo žensko, lepo te prosim...

NOVINAR 2: Seveda ne, moj dragi, takšno življenje je »una vita di cane«! (Se reži.)

ODGOVORNI: Pretiravaš, Peter, ne skrbi preveč. Prilezli bodo ven iz tistega groba, lahko verjameš, potem bo pa brž vse v redu.

BELIČ (zaskrbljeno): Ida je otrok! Ona verjame v selitev duš, če ti to kaj pove.

TAJNICA: Kako?

BELIČ: Tako. Duša je neumrljiva, z božansko godbo se seli skozi čas v podobah človeka, veverice, taščice, martinčka, metulja, slona, črva, merjasca, opice.

VESNA: Ne.

NOVINAR 1: A, daj, no, tega pa že ne misli!

BELIČ: Ja!

ODGOVORNI: Zanimivo. To pomeni, da je prepričana o praktični neumrljivosti.

TEHNIČNI: To je pa potem res druga pesem!

BELIČ: Jasno. Največ, kar se ji lahko zgodi, je, da se preseli v podobo rože ali pajka. V tem je vic. Skrbi me, da ti ne morem povedati kako.

NOVINAR 2: Že razumem, že razumem.

TEHNIČNI: Seveda, nekaj je na tem.

BELIČ: Zadnje čase sem trpel z njo, včasih me je bilo prav strah, častna beseda. Ko me gleda s tistimi blaznimi očmi in se ji začne glas čudno tresti in začne čisto tiho peti o najslavnejših skrivnostih sveta, me kar stisne. Rečem vam, zelo nelagoden občutek.

NOVINAR 1: Lahko si mislim.

VESNA: Zakaj je ne pustiš pri miru, naj gre svojo pot.

BELIČ: Ne morem brez nje. Grozno je to. Trpim! Včasih sanjam, da sem zaprt s sifilitično opico v olimpijskem bazenu, ki je obkrožen z dvesto metrov visokimi stenami iz žive skale. S spolno razkačeno, nosečo, sifilitično opico!

TEHNIČNI: Ido?

BELIČ: Ne, ta pravo, kosmato opico.

TEHNIČNI: Ojej, to je pa hudo. Hočeš, da vprašam Freuda, kaj to pomeni?

BELIČ: Grozno je to, grozno.

NOVINAR 1: Kaj še sanjaš?

BELIČ: Da sem Frankenštajn in da na Črnem vrhu vozim veleslalom.

(Vsi se smejejo še pa še.)

NOVINAR 1: Ti — pa veleslalom!

BELIČ: Jaz — pa veleslalom, ja...

ODGOVORNI *(še vedno med smehom, vsi so izjemno dobre volje)*: Dajmo, stopimo doli v bife na še eno rundo, midva, Peter, pa skočiva še do Križnika in mu izročiva tvoje pismo.

(Med smehom odidejo, nekaj časa je prostor prazen, potem pa vstopi Križnik s pismom v roki. Utrujen je. Morda nekoliko živčen. Nena doma se odloči. S premišljeno potezo strga ovojnico in odpre pismo.)

KRIŽNIK *(bere)*: Draga Ida. Ščurki so nevarni, ker prenašajo različne bolezni in neredko okužijo z bacili tudi hrano. Najbolje jih boste zatrli, če boste s ščetko namazali na prostore okoli njihovih skrivališč insektocide, ki so izdelani na osnovi piretruma. Če imate v stanovanju mnogo ščurkov in ste našli celo njihova jajčeca, pa takoj zamašite vse razpoke in luknje v tleh in zidovju. Naprej je postopek isti kot pri lesnih hroščih. Tvoj Peter.

(Nekaj časa obsedi brez besed. Potem vstopi inšpektor Levstik.)

LEVSTIK: Zdravo.

KRIŽNIK: Zdravo. *(premor)* Kdaj odrineva?

LEVSTIK: Pet minut po polnoči se dobiva na drugi strani pločnika, pri stranskem vhodu v Slavijo.

KRIŽNIK: Prav. Ne pozabi na službeni revolver, inšpektor.

(Moža se nekaj časa brez besed gledata iz oči v oči.)

ZAVESA

II. DEJANJE

Prizorišče je oder gledališča Slavija. Razen rekvizitov, ki rabijo Slavijašem pri vajah, je oder popolnoma prazen: ni kulis ni zaves ni sofit. Vlaki so spuščeni v vidno polje parterja. Horizontalna in stoječa svetlobna telesa so prav tako vidna. Morebitno manipuliranje z njimi med predstavo naj brez ženiranja opravljajo bodisi scenci bodisi pomagači lučnega mojstra.

Tudi v tem dejanju sem se zavestno izognil natančnejši opredelitvi mizanscenskega reliefa in orientacijskega tlora. Razporeditev dogajanja v smislu »spredaj«, »zadaj«, »levo«, »desno«, »zunaj«, »znotraj«, itn. prepuščam skoraj izključno v premislek režiserju. Predpisani vstopi in izstopi so funkcionalne točke v dramaturški gradnji in v tem pogledu svetujem upoštevanje navodil, čeravno dopuščam možnost določenih sprememb.

Simultani potek dogajanja je, prosim, treba razumeti v metodološko dobesednem smislu. V tem pogledu se moje zahteve iz razumljivih razlogov gibljejo tako rekoč na nivoju scenarija. Kako izmenično poudarjati posamezne nevralgične točke paralelnih akcij, kako luščiti poante, kako usklajevati hkratnost in odvisnost akcij, kako organizirati tempo, ritem in atmosfero, je, seveda, stvar gledališča. Kdaj bo izrečena določena beseda in kdaj bo izvedena določena akcija, je za mizo nemogoče predpisati. Optimalna vsebinska in formalna časovna rešitev se bo brez dvoma izluščila med samim delom.

Modeli gibanja in artikulacije igravske skupine, ki vadi pod vodstvom Dularja in Palčiča, niso naključno izbrani. Verjemite, da se med resnim delom rodijo bolj učinkovite in bolj izrazite rešitve, pa tudi ni ravno minimalna. Naj mi bo torej dovoljeno prositi, da vse morebitne improvizacije ali variacije na določeno temo, ali celo radikalna nadgradnja teme, oziroma njena nadomestitev z drugo, dosledno upoštevajo vsebinsko in formalno strukturo, iz katere so moji predlogi nastali.

REŽISER DULAR VADI S SKUPINO IGRAVCEV, KRIŽNIK INTERVJUVA PALČIČA

Nekje v prostoru je vedro, polno tekoče krvavo rdeče barve. V bližini vedra stoji Dular z ogromno belo brisačo v rokah. Iz strnjene gruče se drug za drugim lupijo goloroki igravci. Vsak po svoje pristopi, pomoči prst, roko ali obe roki v vedro. Nekateri se dolgo in skrbno perejo, drugi se barve samo dotaknejo. Obred se nadaljuje z brisanjem rok v Dularjevo brisačo in postavljanjem v krog.

Igravci se razporedijo v pravilnem krogu. Sprva stopicajo na mestu, nato se počasi, potem čedalje hitreje vrtijo okoli svoje osi.

Vrtenju okoli osi se pridruži vrtenje po obodu kroga. Rezultat je spiralno gibanje, v fiksni razdalji od središča kroga. Strogo se ohranjajo tudi medsebojne razdalje.

Tempo in ritem vrtenja določa Dular z raznimi načini prepevanja vokala »O«. Dularjevo petje je čedalje bolj omamno in čedalje bolj ekstatično.

Dular se premika po notranjosti kroga, teče od igravca do igravca, kriči, jih vodi in popravlja, se jih dotika, se vrti ob njih, jim šepeta nerazločne besede ali pa se postavlja v središče kroga v božanske poze, pri katerih igra

pomembno vlogo krvava brisača. V teh trenutkih se njegovo zarotitveno petje sprevrča v skoraj neartikulirano tulbo.

Na igravce se počasi, a zanesljivo prenaša njegov trans, tu in tam se trgajo kriki »O«, zategli, mučeniški, orgastični, pa tudi kratki, boleči, taki, ki se napenjajo, da bi dosegli določeno stanje, taki, ki se približujejo občutju prenesenosti in zadovoljstva, odtrganosti in pozabe, pa tudi taki, ki sugerirajo bes, prekletstvo, upor.

Vrtenje doseže višek, ki ga nekateri ne zdržijo več in padajo in se grudijo v notranjost kroga ter se potem v krčih dvigajo in spuščajo na komolcih in kolenih, njihova telesa pretresata drget in stok. Zadnjemu, ki še ostane na nogah, se Dular vrže v objem, čvrsto in zmagoslavno se objemata, se zavijata v krvavo brisačo, nihata v preprostem ritmu in vzneseno pojeta svoj visoki »O«. Igralec končno zdrsi na tla, skupina se umirja, mrmranje se uglašja. Dular potem reče: »Prva steza, Počivališče, Tema«. Potem reče še: »ssssssssssssssssssss«, skupina povzame, Dular poklekne in z različnimi vzorci ritmov svojega »ssss« usmerja posameznike in skupinice v plazenju proti veliki rdeči usnjeni ali plastični vreči, ki je dovolj dolga in široka, da se lahko vanjo splazi vseh deset igravcev. Ta velikanska klobasa se potem krči, vali, zvija, valovi, itn. Končno obmiruje.

KRIŽNIK: Za koliko časa ste zaprli gledališče?

PALČIČ: Za nedoločen čas.

KRIŽNIK: Kaj je namen tega ukrepa?

PALČIČ: Sanacija krize.

KRIŽNIK: V čem je kriza in kje so njeni vzroki?

PALČIČ: Kriza ali stiska, težava, težak položaj, nevarnost, vrhunec bolezni. Beseda je grškega izvora. Gledališče se utruji, postara, otopi. Loti se ga duhovni in telesni razkroj. Gledališče je igra z ljudmi, s časom, z energijo, z materialom. Kratek stik, razumete?

KRIŽNIK: Na primer?

PALČIČ: Na primer: pri podvodnem vrtanju izbruhne nafta, uide je nekaj tisoč kubikov. Hlapne sestavine izhlapevajo, emulgira se olje v vodi in voda v olju. Prvo se razprši v morju, drugo se z vodo ne meša, ne gori, gosto je in črno kot katran, plava na vodi v obliki debele plasti. Določene aerobne bakterije to goščo počasi oksidirajo v CO₂ in vodo. Težava, kriza, stiska, recite temu, kakor hočete, treba je ukrepati, zdraviti!

KRIŽNIK: Kako zdraviti?

PALČIČ: Zdravimo predvsem igravca, ki je korenina, steblo in klorofil gledališča. Prilagajamo ga novim razmeram v okolju, zraku, vodi in kopnem, opravljamo določene spremembe v načinu njegovega dojetja, v strukturi njegove zavesti, v sistemu njegovih reakcij.

KRIŽNIK: Metode zdravljenja?

PALČIČ: Ah, raznorazne! Triki, beseda je angleškega izvora: prijem, zvi-jača, ukana, ciganska umetnija, čarovnija, hudičev posel, hehehe.

KRIŽNIK: Gledališče je zaprto, javnost se razburja, predstav ni, nekateri so ogorčeni, družba se sprašuje, kaj vendar počnete v zaprtem gledališču?

PALČIČ: Predstav ni in jih ne bo, me razumete, ne bo jih! Ne bo, pa če se razpočijo.

DULAR (*videti je tako zamaknjen v svoj popravek z brisačo, da so nemalo presenečeni, ko spregovori. Govori, ne da bi se ozrl, tiho, pobožno*): Predstava je laž, gnusna laž. Rad bi se otresel tega poraznega srha, ki te polni z občutkom znanega in prepoznavnega. Hočeš teman, odmeven, prazen avditorij in igravce čisto zase. Še enkrat. Še enkrat boš znotraj, čisto blizu. Ko si blizu, pretrgaš korenino. Splavaš. Morda bi kaj zašepetal, morda bi koga pogledal v oči, morda bi koga kaj poprosil. Skupaj ližemo in grizljamo in molimo kose tišin, krikov, besed, gibov. Če si znotraj, je vse tako prozorno, voljno, mehko, raztegljivo. Blizu. Bližje. Najbližje. Čarobno. Ali je to, kar sanjaš, sled v neznano, novo v tebi, že neizrečeno izven tebe? Splakni usta in misel od muke in slasti, zavrti se v mrmranju MANTRE, v neobteženo plast večno gibljivega. Predstava je laž. Gnusna laž.

(*Križnik bi ga morda rad nekaj vprašal, a se boji. Vse gre naprej, kot da ni bilo nič.*)

KRIŽNIK: Vprašanje vašega gledališča je pereč kulturn in političen problem, o tem veliko pišejo, govore, razpravljajo. Zaprto gledališče je bilo te dni na dnevnem redu v skupščini.

PALČIČ: Skupščina vse prevečkrat zanemarja faktor G, Izumil ga je dr. Spearman, koristen je v psihotehniki. Faktor G merimo v ravnanju s simboli: števili, prostornimi predstavami, jezikom. Priporočam faktor G.

KRIŽNIK: Je res, da imate igravce zaprte noč in dan?

PALČIČ: Zaprti igravci, no, to je pa slab izraz. Šli smo na internatski sistem, ki že kaže določeno pozitivne rezultate. Latinskega izvora: zavod s šolo in oskrbo za gojence.

KRIŽNIK: S kakšno pravico ste pognali večji del ansambla na cesto? V čigavem imenu?

PALČIČ: Ne potrebujemo jih. To so izrazito znane formulacije znanih modelov. Eksperiment na njih se ne obnese, zavore delujejo, znanjenja prepovedanega so razvidna, prostor tesnobe, stiske in osamljenosti je dokončno definiran, polivanje s toplo in mrzlo vodo, masaža in skupinsko dihanje, »brainstorming«, dotikanje in druga sredstva v teh takih primerih popolnoma odpovedo. Naj igrajo na TV in si stiskajo mozolje, da bodo lepi, jaz imam svoje fantke, jaz imam svoje punčke, jaz imam svojo selekcijo, me razumete, pride od latinske besede, pomeni: izbiro, odbiro, izbor.

KRIŽNIK: Kaj počnete s temi fantki in s temi punčkami?

PALČIČ: Pripravljam jih na vnebohod. Skušam jih odtrgati pogubnemu vplivu zemeljske težnosti.

KRIŽNIK: Kaj to pomeni? Konkretno.

PALČIČ: To pomeni, da nam primanjkuje zraka. Dušimo se v ogljikovem monoksidu in dioksidu, v žveplenem dioksidu, v nevarnih aerosolih. Onesnaženje ozračja z nevarnimi plini, ozodiacijo in trdnimi delci bo vsak h.p. doseglo kritično stopnjo koncentracije. Jaz grem ven!

KRIŽNIK: Kakšno zvezo imajo te vaše ideje z gledališčem? Hočem reči: kaj ne bi bilo primerneje, da stopite do inštituta Jožef Štefan in se pogovorite s profesorjem Robertom Blincem?

PALČIČ: Onesnaženje zraka je *tudi* gledališki problem.
(*Dular se porogljivo zasmije. Križnik to opazi.*)

KRIŽNIK: Ko ste obračunali s konzervativnimi silami v gledališču, ste bili z režiserjem Dularjem in dr. Černigojem enotna udarna skupina. Je ta enotnost še zmeraj tako trdna?

PALČIČ: Navzven prav gotovo. Sicer pa se naši pogledi v bistvenih rečeh razhajajo. Jaz sem znanstvenik in teoretik, Dular je mistik in praktik.

KRIŽNIK: Občutek imam, kot da niste prav preveč trdno na zemlji, gospod Palčič.

PALČIČ: Včasih se že kar odlepim, res je. (*Zažvižga.*)

VRATAR (*plane v prostor, pred seboj surovo, toda zmagoslavno peha inšpektorja Levstika, ki blagovoli trpeti v njegovem izjuznem prijem.* Vratar mu pritiska desno roko za hrbet, s svojo desnico pa mu, držeč ga za bujne lase, potiska glavo nazaj. Ne bi mogli reči, da je ta ponižujoči položaj Levstiku všeč, zakaj z najrazličnejšimi kriki, stokanjem in podobno nam inšpektor daje jasno slutiti svoje nezadovoljstvo s takšnim potekom dogodkov. Dular in Palčič sta zmedena in sramežljiva, tudi zdravnik je nekoliko prestrašen, domačini se, skratka, vedejo čudno neodločno): Zalotil sem ga, ko je skušal vdreti v doktorjevo ordinacijo. To ni lepo. To se ne spodobi, kajne? Plazil se je z baterijo in vitrihom v roki.

LEVSTIK: Spustite me. Spusti... (*Krik bolečine.*)

PALČIČ: Moj bog, Roman, že spet uporabljate silo...

DOKTOR: Saj ne bi bilo treba, Roman... (*Levstiku*) Oprostite... Žal mi je, res..., žal.

KRIŽNIK (*Palčiču*): Recite, no, že vendar temu gospodu, da izpusti roko inšpektorja Levstika. (*Levstik zastoka.*)

VRATAR (*besno, trmasto*): Vdreti je hotel, častna beseda! Tega jaz ne pustim! Vlomilcev nisem nikoli maral, nikdar, vse življenje so mi bili zoprni.

DULAR: Roman, gospod inšpektor je naš gost, povabili smo ga... (*Levstik zavrešči.*)

VRATAR: Policaji ne bi smeli vlamljati v tuje ordinacije, oni že ne!

DOKTOR: Roman, prosim vas.

KRIŽNIK: Ne razumem, zakaj je treba tega topoumnega orangutana prositi. Ukažite mu, zaboga. Ukažite mu, slišite!

VRATAR (*Križniku*): Ti, prijateljček, pazi malčece, kaj govoriš, veš. Jaz sem tukaj vratar. Ti to kaj pove? Takile pikzigmarji in luftarji, kot si ti, me ne bojo z »orangutanom« titulirali. — Da smo si na jasnem: kifelj gor ali dol, red mora bit! Jaz imam svoje dolžnosti, nič ne rečem, imam pa tudi svoje pravice in točno vem, kaj delam in zakaj delam. V tej hiši sem jaz čuvar reda in zakona, ne pa policija! Tako smo zmenjeni, a ne, doktor?

KRIŽNIK: Ne bi si mogel misliti boljšega čuvarja. Krasno, res! (*Inšpektor tuli.*)

VRATAR: Drži gobec.

PALČIČ (*sramežljivo*): Roman nam zelo pomaga, verjemite. Sposoben človek je. Inšpektor, pre naglili ste se, tega morda res ne bi smeli, ni fair ... kar takole, brez spremstva ...

DULAR (*skuša ublažiti mučen vtis*): Pomota in nesporazum, za to gre. Vse skupaj je zelo nedolžno, smešno, bi rekel, predvsem pa: nesmiselno. Roman je od neprenehne budnosti nekoliko razdražen, nemiren, veliko preveč se napenja, izgoreva, ne razumite ga, prosim, napak, preveč skrbi in dela, samo to je ...

DOKTOR: Živčen je, živčen. O tem ni nobenega dvoma. Predpisal mu bom tablete in malo počitka, pa boste videli, kako bo prijazen, ne boste verjeli: drug človek bo. Inšpektor, morate ga razumeti, sijajen dečko je ... (*Inšpektor zaječi.*)

VRATAR (*ne razume namigov, zelo je razburjen*): Hotel je vdreti v vašo ordinacijo, doktor! Tega mu nisem smel dovoliti! Jaz ne maram vohljačev, doktor! Tale kifelj je od hudiča. Palčič! Dular! Nevaren človek je! Še je čas, potem bo prepozno!

PALČIČ (*nervozen*): Ste znoreli, Roman? Zberite se, prosim.

DULAR (*tudi nervozen*): Doktor, ukrenite kaj, za božjo voljo, ukrenite!

(*Inšpektor tuli.*)

DOKTOR (*kot bi hipnotiziral, zastrašujoče šepetanje*): Roman, tvoje roke so težke, tvoje roke so trudne ... Roman ...

KRIŽNIK: Kaj vam pa je? Ste znoreli vsi skupaj? Se ga bojite? Kaj mu res nihče ne bo rekel, naj spusti človeka iz svojih krempljev?

VRATAR (*nikogar ne posluša, čedalje bolj je razburjen*): Angel sluti, doktor. On sluti, zato je pa bil tam!

PALČIČ: Pri priči izpusite inšpektorja.

DULAR: Roman, zberi se, Roman, pusti ga!

DOKTOR (*že spet se gre hipnozo*): Tvoji prsti so mehki in voljni. Tvoji prsti se topijo, Roman ...

VRATAR (*se histerično brani*): On bi odkril! Angel bi vse razkopal, razmetal in vse odkril! Pustite ga meni, dokler ni prepozno. Jaz ga bom! Jaz! Ne bo si vam treba mazati rok! Jaz bom vse ...

(Inšpektor zavrešči. Dular in Palčič planeta nad vratarja, mu zamašita usta, ga zbijeta na tla ter vlečeta ven. Križnik plane k inšpektorju in mu pomaga na noge. Doktor steče v inšpicientsko kabino in verjetno govori v mikrofonski, kajti po zvočniku slišimo njegov čvrsti in mirni glas: »Pozor, pozor! Pri priči likvidirajte...« Morda se doktor zave, da so vključeni odrski zvočniki, kajti nekaj škrtne in sledi tišina. Igravski zbor, ki je že zdavnaj zlezal iz vreče in z rastočim zanimanjem že delj časa spremlja razvoj dogodkov, v tem trenutku zagradi panika. Ljudje vstajajo, preplašeno mrmranje se spremeni v glasen, zgrožen protest. Nenaden, ogrožen, premaknjen protest.)

IGRAVCI: Ne! Zaloge nikar! Evakuirajte jo! Ne! Nikar! Rešimo jo. Pomagajmo. Pomagajmo vsi! Vsi pojdimo tja. Ooooooooo. To pa ne! Moj bog. Moj bog! Naša je. Naša! Ne pustimo! Ne pustimo!

(Skupina med histeričnim vreščanjem steče za Palčičem in Dularjem, občeplj samo Ida. Najprej se približa Križniku in inšpektorju, ki ravno prihaja k sebi, potem obstane. Vsa se trese, silno je razburjena. Res je noseča.)

INŠPEKTOR *(se opravičuje)*: Od zadaj me je napadel! Sploh ga nisem slišal, ko se je priplazil, Pasji sin! Jaz bom to bando razkrinkal! Jaz jim bom tako posvetil, da bodo pomnili! Jaz jim bom dal vetra, prisegam! Jaz jim bom temeljito pretipal obisti. Tatarski biftek bom delal iz njih. Prasci! *(Na jok mu gre.)* Prav za malo se mi zdi, veste, Križnik. Prav ponižanega se čutim! Vse me boli.

KRIŽNIK: Zakaj ste hoteli vdreti v ordinacijo?

INŠPEKTOR: Saj to je tisto! Jaz sploh ničesar nisem hotel. Potikal sem se okoli in si ogledoval prostore. Preprosto: sprehajal sem se.

IDA *(poje)*:

Čebelica sem, čebelica bom,
moj dom je čebelnjak,
v zraku lebdim, na cvetu zaspim,
moj sin bo korenjak.

(Zaihti.) Ne bo...! Ne bo korenjak! Ne bo...
(Joka in poje hkrati.)

Namesto mleka med mu bom dala
jaz pa sesala bom cvetni prah... *(Zajoče.)*

INŠPEKTOR: Pomirite se, gospodična. Povejte mi, kaj vas teži. Zaupajte mi svoje težave. No, brez bojazni. Le nič strahu.

IDA *(preplašeno, mrzlično šepeta)*: Doktor je nor, gospod inšpektor. Jaz tega ne zdržim več. On je obseden! On eksperimentira z našim zdravjem... Saj ni zaradi mene, veste... Ko ne bi bilo tega otroka tule

notri, se ne bi prav nič razburjala. Mene je strah za otroka! ... Če pomisli ... (*Bruhne v jok.*)

KRIZNIK: Ida! Ida!

INŠPEKTOR (*mrzlo. Neprizadeto*): Kaj je z doktorjem?

IDA: Obseva nas s kobaltnimi žarki ... jaz ne vem, če to morda otroku ne bo škodovalo, otrok je občutljiv, skomina me, jaz se ne počutim dobro, veste ... večkrat mi je slabo, tišči me ... Nekateri morajo tudi kaditi ... Jaz ne! Jaz že ne! Na bruhanje mi gre ...! Daje nam tudi tablete, samo te niso ta prave, veste, otrok potrebuje kalcij in vitamine ... tako mi je, kot da se nekaj ugreza, lušči tukaj znotraj, poka, gospod inšpektor, *prav prasketa*, slišim, kako se trga in znotraj me srbi ... Hočem nazaj, ven, k svoji materi, saj tukaj ne morem, res ne morem, nimam niti plenice, niti čistih plenice nimam! Otroku potrebuje sonce in nego. Hočem ven! Toda ne bodo me pustili, vem, da mi ne bodo dovolili ...! Vem!

INŠPEKTOR: Smešno. Kdo vam ne bo dovolil?

(V tem trenutku stopi na prizorišče zdravnik, ki je že ves čas poslušal Idino izpoved. Popolnoma miren je. Oster.)

DOKTOR: Ne verjemite ji niti besede. Sramota! Dekle si kratko in malo izmišljuje. Blede se ti, Ida.

INŠPEKTOR: Nisem preveč prepričan, da vam verjamem, doktor. Ne vem pravzaprav, kaj naj si mislim. Ali se je tistemu vašemu čuvaju reda tudi bledlo, ko me je napadel in zmrcvaril? Zakaj je to storil?! Ali se je bledlo čredi vaših umetnikov, ko so vreščali o nekakšni zalogi, češ da je njihova in ne pustijo? Ali se je bledlo tistemu, ki je po zvočniku ukazal nekakšno likvidacijo? Likvidacijo česa? Je bil nemara to vaš glas? Kaj je tiste ljudi tako razburilo? Kaj se skriva v vaši ordinaciji? Nič?! Ali pa morda nekaj zelo pomembnega? Ali se je bledlo meni, gospod doktor, ko sem še včeraj ves skeptičen in nejeveren poslušal čudne anonimne klice po telefonu, ki so me skušali prepričati o nekaterih aspektih vaše dejavnosti tukaj? Ali se torej gospodični Idi tudi blede?! Lepo! Na marsikaj boste morali odgovoriti, doktor.

DOKTOR: Anonimni klici — to je beda! Pri tej priči lahko greste v mojo ordinacijo in ne boste ničesar našli.

INŠPEKTOR: Si lahko mislim, da ne!

DOKTOR: Kaj pravzaprav hočete, inšpektor? Česa me dolžite? Kaj mislite, da boste odkrili v moji ordinaciji? Skladišče mamil? Motite se. Vse, kar počnem, počnem s hipnozo. Izvolite ključ od ordinacije. Oglejte si vse!

LEVSTIK: In kaj je to, kar počnete? S čem se pravzaprav ukvarjate? S kakšno hipnozo? Zakaj hipnozo?

DOKTOR: S hipnozo spravljam ljudi v določena psihofiziološka, lahko rečem tudi: bolezenska stanja, ki ustrezajo potrebam režiserja Dularja

in dramaturga Palčiča. Jaz ne delam za svoj račun, inšpektor! Delam izključno po navodilih. To niso samostojne raziskave!

LEVSTIK: In kakšne so, prosim, »potrebe« gospodov Dularja in Palčiča?

DOKTOR: Različne. V glavnem gre za kategorijo razkroja. Za občutje razrvanosti, razpadanja, obsedenosti.

LEVSTIK: Zakaj pa to? Kaj brez tega ne gre? To je nevarno in škodljivo! To je kaznivo! Treba se je opreti na zdrave sile? Zdrav duh v zdravem telesu! Zdravniki so na svetu po moji pameti zato, da zdravijo, ne pa zato, da spravljajo ljudi v bolezenska stanja!

DOKTOR: Gre za namišljene bolnike, inšpektor. Bolezen pod hipnozo je iluzija. Je fikcija. (*Tlesne s prsti.*) Takole napraviš in je ni več.

DOKTOR: Razblini se. Popolnoma nenevarna in zdravju neškodljiva zadeva.

LEVSTIK: Gospodična Ida je vendar noseča! Vaše ravnanje z njo je kruto in brezobzirno. Odgovarjali boste, zapomnite si to!

DOKTOR: Ne bodite bedasti, iz tega ne bo nič. Če vam pravim, da je vse samo fikcija. Tudi Idin otrok je fikcija. Umetno je napihnjena. Histerija. Dular preizkuša po naročilu Polanskega Albeejev recept. Zanositev pod hipnozo. To je moj otrok. Dularjev in moj. Lahko ga splahnem, kadar hočem.

IDA: Ti, pasji sin! Ti, govno usrano! Lažnivec! Lažnivec! Fuj! Fuj! Baraba! Mazač! Nič! Ne bom abortirala, ne! To je moj otrok, iz krvi in mesa, čutim, kako me srbi, sesa, skače, slabo mi je, na bruhanje mi gre, ne pustim... Joj... joj... (*Steče ven.*) Joj! Joj!

DOKTOR: To je del njene vloge. Igra. Preprosto igra. Trenira, vadi, recite temu, kakor hočete. Te popadke ima vsak dan. To je njen poklic. Kruh. Razumete?

KRIŽNIK: Jaz vem, da je Ida *zares* noseča! Normalno noseča! Legla je s človekom v posteljo in zanosila! Kakšen Albee! Kakšen Polansky! Kakšen recept! Blefirajte koga drugega, mene ne! Slepar!

DOKTOR: Kdaj ste nazadnje srečali gospodično Ido? Mislim: preden ste prišli v gledališče.

KRIŽNIK: Pred kakšnim mesecem.

DOKTOR: Zdaj pa povejte: ste *takrat* opazili kakršne koli zunanje, vidne znake nosečnosti?

KRIŽNIK (*negotovo*): Ne spominjam se.

DOKTOR: Niste. Zagotavljam vam, da niste! Veste zakaj? Ne veste. Zato, ker je bil ta trebuh, ki ustreza trebuhu nosečnice v devetem mesecu, napihnjen v pičem tednu! Umetno napihnjen. In jutri ga že ne bo več! (*Tlesne s prsti.*) Takole.

INŠPEKTOR: Bomo videli, bomo videli

KRIŽNIK: Lažete.

INŠPEKTOR (*Križniku*): Jaz ničesar ne razumem.

(*Dular in Palčič se vračata z igravci. Igravci pojejo, slišimo jih že nekoliko prej. Njihova pesem je otroška, toda zamaknjena.*)

IGRAVCI:

Prav je, da odpustiš
 če ne ti v srčku zloba ostane
 a ne? a ne? a ne?
 a ne? a ne? a ne?
 Prav je, da se sprostiš,
 če ne ti v grlu pena ostane
 a ne? a ne? a ne?
 a ne? a ne? a ne?

PALČIČ: Pripravite jih, doktor. Vaja mora teči naprej. Prekleta dosti časa smo že napravili. Niti minute ne smemo več izgubiti.

DOKTOR (*pomaha igravcem. Že spet je ves hipnotizerski*): Pridite, fantje. Počasi. Mehko stopajte. Lahke noge. Lahke, sem rekel.

(*Skupina igravcev sklene okoli njega gosto zbito gručo, podobno kot igravci rugbyja ali hockeya pred tekmo, objeti, z glavami, nizko sklonjenimi vkup, se zibljejo in mrmrajo nerazločne besede.*)

DULAR (*Palčiču. Ostro protestira*): Jaz še nisem končal vaje. Morali boste počakati.

PALČIČ: Ni govora. Nikar spet ne začenjajte.

DULAR: Zdaj bom vabil do konca. Zdaj!

PALČIČ: Dular, ne delajte težav.

DULAR: Pa bom.

PALČIČ: Ne boste! (*Gre proti Dularju.*)

DULAR: Stran parklje.

VRATAR (*vstopi. Avtoritativno, z glasom, ki ne dopušča ugovora*): Zdaj bo delal Palčič. On je na vrsti. Njemu se bolj mudi. Nujno je. Tišina. Niti besede več.

(*Vsi otrpnejo. Vratar slovesno odide. Inšpektor se z divjim krikom zapodi za njim. Palčič zaploska z dlanmi, igravci se razpostavijo v dve skupini. V manjši sta dva, v večji drugi igravci.*)

PALČIČ: Projekt OMZA, ključ ena, ključavnica alfa. Ponavljamo, prosim, eno in isto situacijo ...

(*Palčič po ptičje začivka. Njegova govorica je mešanica ptičjega petja, žvižganja in temu sorodnih glasov. Glasovi v razponu od orla do vrabca, od sinice do papige, vse mu prav pride. Palčič očitno daje iztočnice manjši in večji skupini igravcev, med katerimi se počasi razvija dialog. Palčič čivkajoč prekinja njihov kontakt, daje navodila, sugestije, jih popravlja, jih sprašuje, se z njimi strinja ali pa ne, itn. Skratka, razen osamljenih Palčičevih besed v slovenščini, kot so: Ne, ne tako, še enkrat, ponovi to, prosim, da, da, izvrstno, zapomni si to, no, vidiš, saj gre, to bo rešitev, to, drži to, itn., je ves pogovor izključno sestavljen iz zgoraj opisanega jezika. Dialog poteka načelno tako, da manjša*

skupina igravcev poskuša vzpostaviti »racionalen« stik z večjo. Problem je v tem, da manjša skupina ne obvlada govornice, katero uporablja, saj je zanjo slednja praktično »tuj jezik«. Posledica tega dejstva so ogromni napor dveh igravcev, da bi odkrila takšne artikulacijske vzorce, ki bi ustrezali pomenski strukturi njunega »sporočila«. Večja skupina igravcev seveda ne »razume« izvajanja manjše; kar ima lahko najrazličnejše psihološke posledice, kot so strah, nezaupanje, sovraštvo, gnus, prezir, itn. In vendar nam je razvidno, da so namenili manjše skupine popolnoma prijazni. Manjša skupina je v stiski. Njihovo sporočilo v prevodu se glasi približno takole: Zdravo, fantje. Vaši prijatelji smo. Težave nas tarejo. Radi bi se z vami pogovorili.)

DULAR (*vleče Križnika stran. Užaljen je*): Sediva semle.

KRIŽNIK (*frapiran*): Kaj pa je to? Kaj se grejo?

DULAR (*ironično*): Gospod Palčič je napisal igro, ki obravnava napore dveh vesoljcev, da bi razvozlati skrivnostni jezik prebivalcev nekega tujega planeta in vzpostavili dialog z njihovo civilizacijo.

KRIŽNIK: A tako? Za kaj pa gre v tej igri? Kaj se pogovarjajo?

DULAR (*še vedno močno ironično*): Preveč vprašate. Jaz sem prav tako laik kot vi. Igra še ni dokončno napisana, Palčič jo piše kar med vajami z igravci. V lincosu.

KRIŽNIK: Kako? Kako ste rekli?

DULAR: Lincos: lingua cosmica.

KRIŽNIK: Aha.

PALČIČ: Šifro Pomoč bomo morali še precej raziskati. Premalo si upate. Premalo tvegate. Koncentracija popušča, sušite se, krčite se, namesto da bi se odpirali. Zato se modeli ponavljajo. Inspiracija ni tehnika, potreben je zavesten, umski napor za preseganje že doseženega in spoznanega. Več dopolnjevanja, več aktivnega sodelovanja. Gremo še enkrat. Skupina A, iztočnico.

(Dialog steče v linkosu, Palčič vehementno prekine. Nezadovoljen je. Igravce nadere kot pse.)

PALČIČ: Mehanični problem iznajdbe obojestransko sprejemljivega kanala za sporočilo ne more biti ločen od semantičnega problema. To, kar počnete, so čenče, to je švefl, sranje. Govedo bi prej zdresiral kot vas. Opice bi bile inteligentnejše. Vsaka šifra nosi svoj pomen, pomen je treba *posredovati*, zapomnite si to. Dajmo, še enkrat. Gremo zdaj za poskus na ključ 7 — skupina A, ključavnico Gama — skupina B.

(Začne živahno čivkati, skupini A in B povzameta in v tej tehniki se začne razgiban pogovor. Palčič je na vso moč razburjen.)

POMAGAJTE NAM. POMAGAJTE NAM. (*Čivkanje.*) DA, TAKO. (*Čivkanje.*) NAŠ ZRAK JE SLAB, SLAB. (*Čivkanje.*) DUŠI NAS, ZMANJKUJE GA. (*Razburjeno čivkanje.*) DUŠIMO, DUŠIMO SE.

(*Koncert razburjenega čivkanja.*) Gremo zdaj, skupina B pride do zaključka! POMAGAJMO! Po vseh kanalih. Gremo, gremo, vsi! (*Pošastno, evforično, vesplošno čivkanje.*)

KRIŽNIK (*Dularju*): Ne razumem. Kaj hoče ta Palčič? O kakšnem zraku govori?

DULAR: Palčič je znan UFO specialist. Ima stike z razumnimi bitji iz vesolja. Njegova teorija je, da se bomo zaradi čedalje pošastnejšega onesnaženja zraka morali vsi preseliti na drugi svet.

KRIŽNIK: Kam pa?

DULAR: Trdi, da ima znanstveno obdelane podatke o civilizaciji, ki nas je že pripravljena sprejeti.

KRIŽNIK: Nemogoče. Česa ne poveste! Zakaj pa potem piše igro? Zakaj se kar ne preseli? Zakaj kar ne odrči?

DULAR: Nekaj mu baje še manjka. Nekaj še ni razvozlal. Vaje, ki jih izvaja z igravci, naj bi pomagale iznajti manjkajoče člene njegovega Linkosa. Ubogi norec.

PALČIČ (*na robu histerije*): Vsi naši jeziki so zaprti sistemi, vključno tiste konstrukcije, ki smo jih v začetku trenirali: signalizacija vonjav in radiacij, Braillova abeceda, Morsovi znaki. V okviru teh znamenj smo nujno okleščeni na stereotip primitivnega logosa mikrokozmične dimenzije. Log 2 in pi so naše provincialne kategorije in ne moremo pričakovati, da bomo na tej relaciji dosegli sporazum. (*Dolgo in strastno čivka, dokazujoč svojo tezo. Razvije se prava debata. Ljudje se razvnamejo, navdušijo, razkačijo.*)

DULAR (*neznansko razburjen je. Skoči na noge in kot iz igre izključen otrok ljubosumno in zagrenjeno poplesuje okoli Palčičeve skupine ter škodoželjno laja vanjo*): Ha — ha. Sprdni se že enkrat. No. Sprdni. Ha-ha. Same laži. V zablodi živíš, Palčič. Same pomote. Škoda. Ha-ha. (*Palčič in njegovi ga ne vidijo in ne slišijo. Čivkajo.*) Ta bebec misli, da mu bo uspelo. Ampak meni bo enkrat prekipelo. Igravce mi odžira. Kvari jih. (*Oponaša čivkanje.*) Podira tisto, kar jaz mukoma zgradim. Zaman so vsi moji napor. Vedno sproti moram začeti znova. Zmeraj sem na začetku. Nikamor ne pridem! Pezdè! Ne bi ti uspelo, Palčič. Tebi že ne! (*Pojavi se doktor.*)

DOKTOR: Dular. Mir. Zmenili smo se, da drug drugemu ne bosta nagajala. Je tako?

DULAR: Ga slišite, doktor? Ga slišite? Vse bo pokvaril. Plonka, krade, uničuje. Toda, če mantra ni pravilno intonirana, je brez učinka. Vse bo razdejal s to prekleto matematiko. Spečo moč je nemogoče obuditi k življenju brez oboževanja in očiščevanja.

DOKTOR: Dular.

(*Zasliši se oster, pisketajoč, predirljiv ton, ki se dviga in spušča, strupena elektronska zadevica, ki spominja na cviljenje nepravilno uglašenega ozvočenja. Zvok je komaj slišen, ni opaziti, da bi ga kdo od navzočih slišal. Zvok izgineva in se znova pojavlja do prihoda kurjača.*)

PALČIČ: Šifre Pomoč, Pogovor, Sprememba, so že nepovezane. Število hipotez v stičnicah je majhno. Mnogo premajhno. Odprimo vse zavore, do konca. Do konca! Gremo! Slišijo nas. Še! Še! Razumejo nas! (*Sproži se razigran vihar vseh mogočih variacij na temo.*)

KRIŽNIK: Kaj je to mantra, doktor?

DOKTOR: Mantra je posebna vrsta joge, ki temelji na učinku besede ali zvoka. Beseda yoga izhaja iz sanskrtskega korena yuy: zvezati, povezati, podjarmiti. Ključ mantre in njene čarobne moči je podoben starogrškemu pojmovanju teorije glasbe. Če je znan osnovni ton konkretne substance, oblike ali telesa, lahko z njegovo uporabo to telo ali substanco bodisi dezintegriramo bodisi podjarmimo.

DULAR (*čedalje bolj je vznemirjen*): Nevarno je, doktor! Ustavite ga. Ta diletant se igra z ognjem. (*Nenadoma se Dular požene v sredo skupine in v očitnem transu ekstatično zapoje skrivnostno pesem.*)

Palas aron ozinomas
Baske bano tudan donas
Geheamel cla orlay
bereg hé pantaras tay.

(*Učinek besedila in napeva je fantastičen. Del igravcev pri priči okameni in se takoj priključi Dularjevemu petju. Bliskovito se oblikujeta dve skupini. Ena pod vodstvom Dularja, druga pod vodstvom Palčiča. Eni pojejo, drugi čivkajo. Tekmovanje za zmago je zagrizeno, strastno, toda kratko. Čedalje več igravcev se pridružuje Dularju. Končno vsi pojejo skrivnostno, srhljivo, čarovniško melodijo. Vsi, razen Palčiča, ki še vedno čivka. Končno tudi on popusti, omaga. Predirljiv električni zvok preide v forte, nato ugasne.*)

PALČIČ (*poražen, v onemoglem besu sika skozi zobe*): Kurba. Prekleta kurba.

(*Vse je za trenutek tiho, nato zaslišimo krike obupa in bolečine. Na sceno pridivja Kurjač, pred seboj peha nemočnega Levstika. Ukrotil ga je natančno tako kot Vrtar.*)

KURJAČ (*nevaren imbecil. Njegov debilni smeh je nekaj posebnega*): Glejte, kaj sem našel. Prinesel sem ga pokazat, preden ga potolčem. (*Inšpektor tuli, Kurjač se reži.*)

KRIŽNIK: Protestiram. Odločno protestiram.

DULAR (*obzirno*): Hektor, prosim te, da mi razložiš, kaj imata z gospodom inšpektorjem. Kaj ti je storil, da tako kruto ravnaš z njim?

KURJAČ (*v svojem značilnem smehu*): Stikal je po kurilnici. Celo klet je prešnofal. Šraufal je po ceveh, strojih in po napeljavi. Potem sem ga pa tako v rit sunil, da se mu je zanohtalo. (*Levstik zaječi.*) Jaz sem se pet let matral, a ne resda?, da sem pogruntal svoj sistem, ta

lolek pa kar pride in kar šraufa. (*Hektor se reži, inšpektor zajavka.*)
Zaklal ga bom.

DULAR: Za zdaj ne boš storil nič takega.

KRIŽNIK: Ukrenite nekaj, gospod Dular, saj vendar vidite, da inšpektor Levstik trpi.

DULAR: Počasi, Križnik, počasi. All is well that ends well. Potrpljenje je božja mast. Hektor je izjemno inteligenten človek, njegova inteligenca meji že na genialnost.

PALČIČ: Nevaren norec. Nesposoben drugorazredni kurjač.

DULAR: Genialen samouk je. Izumitelj. Sistem centralne kurjave je v petih letih tako izpopolnil, da lahko rabi za peč in frižider hkrati. Pritisneš na gumb in že je vroče kot v peklju. Potem pritisneš na drugi gumb in že te trese od mraza. Lahko doseže temperaturo —7° C. A ne, Hektor? Kot nalašč za hibernacijo!

KURJAČ (*ganjeno se reži*): Tako je, gospod Dular, in nič drugače. (*Levstik zajavka.*)

KRIŽNIK: Morda bi potemtakem le zaprosili tega genija, da pomilosti inšpektorja Levstika. Gotovo bo razumel, da se bo inšpektor poboljšal. Po srcu je dober človek.

(*Kurjača napade smejalni krč.*)

DULAR: Seveda bo razumel. Hektor, če spustiš inšpektorja, lahko preizkusiš delovanje zmrzovalnega sistema.

KURJAČ (*izpusti Levstika, obraz se mu razjasni*): A res lahko? A dam žiher na maksimum?

DULAR: Ja, na maksimum. Ampak samo za pet minut, toliko, da gospodje vidijo, kaj zmoreš, več. Potem pa zopet vključi ogrevanje.

KURJAČ (*v enem samem skoku je na kolenih pred Dularjem in mu hvaležno poljublja in slini roko*): Hvala, gospod, hvala lepa.

DULAR: Je že dobro, Hektor.

KURJAČ (*odhaja, vesel je kot cucek*): Hvala lepa, hvala lepa . . .

INŠPEKTOR (*zarjuje s tako avtoritativnim glasom in tako nepričakovano, da ljudje brez nadaljnjega ubogajo*): V vrsto! Vsi! Ravnaj se! Ravnaj! Tišina! Pogled v desno. Mirno! (*Vsi brez izjeme, s Križnikom vred, stojijo nepremično kot sveče lepo poravnani v brezhibni vojaški vrsti.*)
MIRNO! Tako. Da se mi nihče ne premakne! Vrnem se čez pet minut. Morda prej, morda pozneje. (*Odide.*)

(*Nekaj časa stoji vrsta kot okamenela, potem se pa počasi v mimiki in drži začnejo kazati znaki izjemne nelagodnosti. Ljudje se začnejo skoraj nevidno tresti. Tresejo se od mraza. Ne smemo pozabiti, da je kurjač vključil svoj znameniti hibernacijski sistem. Sklepetanje z zobmi, trzanje z glavo in udi, drget, stopicanje se stopnjujejo. Ljudje nazadnje začnejo spuščati tudi tiste tipične šume in glasove, ki jasno pričajo o mrazu. Nazadnje spregovorijo. Šepetaje.*)

IGRAVCI: Uuu ... brrr ... aaaa ... Mraz je ... Zebe ... Uh, ta Hektor ... Zmrznili bomo, topot pa zares ... Prstov na nogi že ne čutim več ... Migajte ... Migajte ... itd.

DULAR (*nekoliko nepričakovano*): Gremo zdaj v STEZO dve, POČIVALIŠČE dom. Počasi. Dva koraka naprej. (*Igravci, razen enega, sledijo njegovim navodilom.*)

Obrat na desno. (*Igravci se obrnejo za 90°, tako da so v profilu vzporedno z rampo.*) Odmik od sredine naprej in nazaj. (*Igravci se razmaknejo eden od drugega za dober korak.*) Počivališče dom. Počivališče dom. Počivališče dom.

(*Igravci narahlo povzamejo mrmranje. Hkrati se začnejo v popolnoma zravnanosti držati sklanjati naprej. Zelo počasi. Kot skakalci pri smučarskih skokih. Zadnji v vrsti doseže že tolikšen naklonski kot, da zdrkne naprej in se nasloni na tistega pred seboj. Sproži se verižna reakcija in cela vrsta se podre kot vrsta domino ploščic. Vsi so na tleh. Nepremično, kot kup gradbenega materiala. Mrmrjajo svoj mmmmmmmmm.*)

V tem trenutku začnejo potekati tri vzporedne akcije.

1. Palčič se odtrga iz premražene obmrlosti. V njem se sproži nekaj, kar spominja na inspiracijo. Nevidna sila ga goni po prostoru v vse smeri, njegov pogled je obrnjen navzgor. Natančno čutimo, da je z nekim ali nečim v s t i s k i. Trudi se, da bi razumel, žari in tu pa tam so njegovi naporji poplačani, jasno nam je, da »razume«. Seveda ves čas žvrgoli, žvižga, čivka. To je lincos na pohodu.
2. Dular iz mrmrajoče skupine na tleh izbere enega igravca in že začneta iz »zamrznjenih« trupele svojih prijateljev delati »hišo«. Ljudi prenašata, kot bi bili bruna. Postavita štiri vogale, nato na vzporedne stranice povezneta še štiri »grede« in »hiša« je narejena. Občudujeta »hišo«, ki stoji. Vse to počneta s strogimi, racionalnimi, skopo odmerjenimi gibi, in vendar je v njunem početju nekakšna obrednost. Nato pokažeta, da ju zebe, in skleneta, da se gresta v »hišo« gret. Ko sedeta, zaslišita zunaj veter. Veter, pozneje burjo, vihar, nevihto, grom in strele proizvajajo z glasovi vsi igravci, ki so vgrajeni v »hišo«, pa tudi Dular in njegov prijatelj. »Hiša« se trese, maje, in končno zruši. Graditelja obležita pod »ruševinami«.
3. Križnik in igravec, ki je ostal v vrsti poleg njega, ne zdrži več hudega mraza in začneta skakati, da bi se ogrela. Križnik začne igravca med poskakovanjem meni nič, tebi nič intervjuvati. Pogovor poteka takole:

KRIŽNIK: Bi sprejeli Oskarjevo nagrado?

IGRALEC: Poserjem se na vse člane žirije za Oskarjevo nagrado in na Oskarjev grob.

KRIŽNIK: Torej ne.

IGRALEC: Oja.

KRIŽNIK: Dobili ste že Prešernovo nagrado in jo tudi sprejeli.

IGRALEC: Nisem vedel, kaj delam. Mogoče sem bil pijan, mogoče me je zeblo v rit, mogoče sem bil hipnotiziran.

KRIŽNIK: Obžalujete?

IGRALEC: Še zmeraj sem objokan. Na bruhanje mi gre.

KRIŽNIK: Kakšni so vaši odnosi s kolegi?

IGRALEC: Kurčevi. Nikakršni. To je banda sužnjev. Me razumete, kaj mislim?

KRIŽNIK: Kaj mislite o problemu majhnega naroda?

IGRALEC: Mislim, da bi moral biti še manjši. Vsaka vas: narod zase. Manjši narod — manjši problem.

KRIŽNIK: Imate vi kakšen problem?

IGRALEC: Oja. Nobenega.

KRIŽNIK: To vas muči?

IGRALEC: Neskončno. Ne morete si misliti, kako trpim.

KRIŽNIK: Zares?

IGRALEC: *Kaj mi ne verjamete na besedo? Hočete, naj se ugriznem v tiča, da bi vam dokazal, kako sem resen?*

KRIŽNIK: Tega ne morete.

IGRALEC: Oja, morem. Joga napravi iz človeka akrobata.

KRIŽNIK: S kom se družite?

IGRALEC: Z mrtvimi.

KRIŽNIK: Z mrtvimi ljudmi?

IGRALEC: Tudi s ptiči, tudi s stroji, tudi z ljudmi. Tudi z bogovi.

KRIŽNIK: Kaj pravijo bogovi?

IGRALEC: Bogovi nič ne pravijo, bogovi so, bogovi imajo komplekse.

KRIŽNIK: Jih vi nimate?

IGRALEC: V tem je ravno razlika med menoj in njimi.

KRIŽNIK: Ljubite smrt, kajne?

IGRALEC: Kaj se to pravi? Ste jo že kdaj pofukali?

KRIŽNIK: Jaz ne. Kako pa to zgleda?

IGRALEC: Strašno. Njej pride, meni pa ne.

KRIŽNIK: Še kaj s tem v zvezi?

IGRALEC: Ja. V zvezi s tem je vse brez zveze.

KRIŽNIK: Spali ste z njo?

IGRALEC: Ne, pofukal sem jo, zaspal pa nisem.

KRIŽNIK: Se imate za nesmrtnega?

IGRALEC: Vem, pa vam ne povem.

KRIŽNIK: Povejte, prosim.

IGRALEC: Kako prosite?

KRIŽNIK: Lepo.

IGRALEC: No, prav: nisem nesmrten. To pa zato, ker sem že mrtev. Jaz sem duh. Mi verjamete?

KRIŽNIK: Kako ste prišli do tega?

IGRALEC: Spoznanje pač.

KRIŽNIK: Kdaj ste to opazili?

IGRALEC: Pred nekaj dnevi.

KRIŽNIK: Se je od takrat kaj spremenilo?

IGRALEC: Oja!

KRIŽNIK: Kaj?

IGRALEC: Tega ne bi znal povedati. Tega ne smem povedati. Niti besede več!

KRIŽNIK: Kako si razlagate dejstvo, da ste navidez živi?

IGRALEC: Razlagajte si ga vi, to je vaš problem, ne moj.

KRIŽNIK: Jebite si mater.

IGRALEC: Jebite vi sebe i dve. Pa še dve mačehi povrh.

(Nehata skakati. Sovražno si gledata iz oči v oči.)

KRIŽNIK: Človek ima samo eno mater!

IGRALEC: Ni res. Človek ima nešteto mater. Nešteto!

INŠPEKTOR *(zarjove kot besen lev, zelo je razkačen)*: Kaj je to? Vam nisem rekel, da ostanete na mestih?! Je to kupleraj ali kaj? *(Vsi otrpnejo.)* Preiskavo v takšnih okoliščinah je nemogoče voditi! Zakaj so vsa vrata zaklenjena? Zakaj so okna zabarikadirana? Zakaj telefon ne dela? Jaz vam bom že pokazal. Banda. Zaprl vas bom vse skupaj, pa boste potem zapeli vsak svojo pesmico. Ne v zboru. Vsak zase! Tudi jaz imam svoj sistem, brez skrbi. Malce pretepanja, malce lakote in žeje, malce reflektorjev v oči, malce nespečnosti in izsiljevanja, potem pa selekcija. Kar je kriminalcev — v zapor, kar je norcev — v norišnico. Takoj naj mi nekdo steče popraviti telefon. Hočem okrepitev. Hočem zaporna povelja.

(Vratar in Kurjač v tem trenutku pririnata na oder velikanski otroški voziček, v katerem je kakšnih osem kaširanih otrok v starosti od enega do štirih let. Ko Levstik zagleda svoja krvna sovražnika, ga mine vsa jeza, v zadregi se smehlja in se jima plašno umika s poti.)

KURJAČ: Vizita.

VRATAR: Vizita. Starši, poigrajte se s svojimi otroki.

(Igravci vzradoščeno oživijo. Z veselimi klici planejo k otrokom in jih poberejo iz vozička. Začnejo se najrazličnejše igre, na tleh, v vozičku, po vseh mogočih kotih. Otroci čebļajo, jočejo, se smejejo. Skupinice staršev in posamezniki so srečni z malčki. Pestujejo jih, se zabavajo, strmiyo vanje brez besed, jih dojijo, se sprehajajo, jih crkljajo, itn. Na tem mestu naj igravci improvizirajo besedilo, ki se meša ali nanaša na besedilo otrok. Otroški tekst naj govorijo starši, se pravi sami igravci, ali pa naj se posname na magnetofonski trak.

Inšpektor hodi ves zbezan okoli, si ogleduje stvari, se spušča v igro z otroki in starši, očitno je, da ga otročički ganejo in prevzamejo, mehka duša je. Dular pokliče na stran Ido, ki se je bogvekdaj pri-

kradla in z zavistjo opazuje igre staršev, potem pa izbruhne v histериčen, mučen jok. Dular ji nekaj šepeta, ji z gestami nekaj dopoveduje. Palčič se z gnusom odtrga od teh nizkotnih plemenskih ritualov in odide, slišimo ga po zvočniku, kako od časa do časa spušča kakšen fortissimo efekt LINCOSA. Vrtar in kurjač se vedeta kot srečna in razumevajoča paznika v parku, sprehajata se med skupinami, se nasmihata in nadzirata igro. Igralec Koščak je nesrečen in osamljen, k njemu pristopi Križnik in ga vleče na stran. V prvi polovici vizite poteka vzporedno Posnetek otrok, dialog Križnika s Koščakom in jok Ide ter nema tolažba Dularja. V drugi polovici pa potekajo še naprej otroške igre, vaja Dularja in Ide in zvočni efekti Palčiča.)

PARALELNE AKCIJE, DIALOGI

- OTROK 1: Tkole, pa se guncamo mi, a ne de?
 OTROK 2: Ti pa nimaš legota, pa take stvari od ladjice.
 OTROK 3: Ph, Puh, se bo zvalil.
 OTROK 4: Hitr, morski pes. Je že pri tvoji nožici, te bo ugriznu.
 OTROK 5: Jaz bom pa na stolčku, da me ne bo.
 OTROK 6: V lepi hiši sva, a ne?
 OTROK 7: Breda, a nočeš met avto.
 OTROK 8: Pa me ne more pojest, poglej, da me ne more.
 OTROK 1: Veš, to moram čez dat, pa bom prišla nazaj.
 OTROK 2: Kje so bonboni, sem ti povedala.
 OTROK 3: Ti imaš še dva, pa še papirček.
 OTROK 4: Lej jih bonboni, tle so.
 OTROK 5: Odpri mi, tisto na koncu dej, pa bo šlo.
 OTROK 6: No, poglej, s katerim bom.
 OTROK 7: Okrog vrti, pa bo šlo.
 OTROK 8: Če se ne more, no.
 OTROK 1: Reci ji, naj da nož.
 OTROK 2: Ne pilo.
 OTROK 3: Aha, s temle.
 OTROK 4: Teta Lada, odpri mi.
 OTROK 5: Men se zdi, da teta Vida ne pusti.
 OTROK 6: Kaj pa s tem nožičkom, če bo šlo?
 OTROK 7: Že gre.
 OTROK 8: Ne gre, ne gre.
 OTROK 1: Dej, bom še jaz poskus.
 OTROK 2: A, bom pa še jaz.
 OTROK 3: Ej, ne me zibat, glej Breda.
 OTROK 4: Boš vidu, kako znam migat s prstom.
 OTROK 5: Dej rito mito.
 OTROK 6: Golec.
 OTROK 7: Piškoti golec.
 OTROK 8: Hitro pejva na ladjico, hitro.

- OTROK 1: Mava fino dekico, pa še igrače, a ne da?
OTROK 2: Neki sem se spomnil, Breda.
OTROK 3: A si v hišci?
OTROK 4: Ne, v ladjici sem, glej, kako sem pokrit.
OTROK 5: Ku-kuc, ku-kuc.
OTROK 6: Čaki.
OTROK 7: Takole, pa, takole.
OTROK 8: Lalala lalala.
OTROK 1: Povodni mož u-uuu.
OTROK 2: Mama!
OTROK 3: Jaz sem lev. U-uuu. A-aaaa. U-uuuu. Zdej te bom pa požrl.
OTROK 4: A-aaaa. Gode babe.
OTROK 5: Bom bil pa še boljši.
OTROK 6: Takšni so pa ježki. Vo-oo-lk.
OTROK 7: To je blo sam za hec, volk.
OTROK 8: Boste videli zdej.
OTROK 1: Saša je na stranišču, bo prišel prec nazaj.
OTROK 2: U-uuuu.
OTROK 3: Lej, ker tuli.
OTROK 4: U-uuuu.
OTROK 5: Se bojim.
OTROK 6: Dej mi hišo.
OTROK 7: Ne, jaz sem se prej spomnu.
OTROK 8: E-eeee E-eeee.
OTROK 1: Boste videli zdej.
OTROK 2: A sva oba volka, anede, Saša?
OTROK 3: Ne, tigra.
OTROK 4: U-uuuuu.
OTROK 5: U-uuuuu.
OTROK 6: Pejt stran, te bom požrl.
OTROK 7: A-aaaa, te ne maram, da veš. A-aaaaa.
OTROK 8: Ne, pa ne bom šel dol.
OTROK 1: Ne, veš kaj, tkole bova naredila, bova skup stanovala.
OTROK 2: Ja.
OTROK 3: U-uuuuu.
OTROK 4: Ne, zdaj sva pa prijatelja.
OTROK 5: U, ta pa hišo nese.
OTROK 6: Ta pa tut.
OTROK 7: Jaz pa nisem tko prav.
OTROK 8: Mene pa ne vidiš.
OTROK 1: Če me ne boš pojedel, bom pa šla v tvojo, v mojo hišco.
OTROK 2: Tle zraven, saj te ne bom požrl, saj sva prijatelja.
OTROK 3: Sva prijatelja, ane?
OTROK 4: Bova druge napadala.
OTROK 5: Pejt, boš bil slon.
OTROK 6: Ja, jaz bom mel svojo hišco, ti pa svojo.

OTROK 7: Te plošče bom dal dol, te plošče bom dal na klavir, tkole, jaz si bom pa sezidal hišco.

OTROK 8: Pa si moraš nabrati stole.

OTROK 1: Ja. Sem že.

OTROK 2: Sašo.

OTROK 3: Hiša mora bit čist zaprta, če hočeš bit slon, tko, da te sploh ne vidim. Ti bom jaz pokazal, tko, ne pejt ven, ti bom jaz pokazal.

OTROK 4: Ne, jaz bom sedela, ti me boš pa pokril.

OTROK 5: Sam da si pol v hišci, sam nogce ali ritko. Drugač pa ne boš bla slon.

OTROK 6: Ja, bom bla. Ja, bom bla.

OTROK 7: Tkole, ja, vidš, moram glavico pokrit, da te ne bodo vidli, pa še jopico, pa si, vidiš.

OTROK 8: Vi pa ne vidte mene, vi pa ne vidte mene, hahahaha, vi pa ne vidte mene.

OTROK 1: Mal pa lahko ven pokukaš.

OTROK 2: Dej dol ritko.

OTROK 3: Dej, boš bla slon, lepo se boš z mano igrala.

OTROK 4: Še tle lego kocke.

OTROK 5: Ne, ne maram.

OTROK 6: Jopa popa kaki bomo.

OTROK 7: Kok lepo kraljestvo mam jaz.

OTROK 8: Ta kero hočeš?

OTROK 1: Tvojo.

OTROK 2: Ne, ta je prenizka zate.

OTROK 3: Veš, ta je prenizka zame, bom pa jaz bla knjigo gledala, veš, knjigo moram gledat.

OTROK 4: A ne, da sva ježka, a ne?

OTROK 5: Pa ne boš šla domov, fino, se bova pa igrala.

OTROK 6: Če bo pa teta Lada pouštr odmaknila, se bova pa skrila pod klavir.

OTROK 7: Al se bova pa na luč obesla.

OTROK 8: I-iiiiiii. Tko hitr gre ko goreč reaktivc, pa pade na skale, da so čist vsi mrtvi.

OTROK 1: Lovi lovi lo-vi lovi lovi lovi.

OTROK 2: Jaz sem mala žogica, žogica marogica, žogica, žogica, žogica.

OTROK 3: A ne, da bi bilo to fino, da bi ga kr po špagi vodu, a ne da?

KRIŽNIK (*pristopi k igravcu, recimo mu Koščak, ki se sredi tega živžava z otroki prav nič ne znajde. Bolj nezainteresiran je kot zbegan, bolj mlahav, prazen in pust, kot čudaški. Križnik ga ogovori*): Vi nimate otrok, kajneda?

KOŠČAK: Ne, jaz pa ... ne ...

KRIŽNIK: Ste poročeni?

KOŠČAK: To pa ... ne, ne ... kje ...

KRIŽNIK: A nimate radi otrok?

KOŠČAK: Jaz ne vem ... ne bi mogel ... jaz ...

KRIŽNIK: Ste že kdaj ljubili?

KOŠČAK: Pa kaj? ... Zakaj? Jaz ne delam ... tako ...

KRIŽNIK: Imate radi starše, sestre, brate? Prijatelje?

KOŠČAK: Poslušajte, človek ... jaz ne vem ... jaz nimam ..., jaz nikogar ..., ne morem, jaz ... to ... tako ...

KRIŽNIK: Kaj vas pa zanima v življenju? (*Koščak molči, nekaj malega jeclja.*) Igra? Gledališče? Zakaj ste igravec?

KOŠČAK: Težko je reči ..., poslušajte ... najbrž ... malenkosti, ni omembe vredno ... ne povem! Kaj vas briga.

KRIŽNIK: Kako združujete poklic igravca s tolikšno malobrižnostjo in otopelostjo?

KOŠČAK: Ne vem, res ... povem vam, ne vem, jaz ... sem uh, ja ...

KRIŽNIK: Igravec mora biti sredi življenja. Igravec mora ljubiti, mora imeti ideale.

KOŠČAK: Ne vem, če ... morda ... jaz, jaz ..., človek nikoli, jaz nimam ... e ... e ...

KRIŽNIK: Kakšne vloge vam najbolj ležijo?

KOŠČAK: To je težko ... jaz ... včasih ..., če pa bi ..., tako težko, ne vem ...

KRIŽNIK: Ali spremljate strokovno literaturo, gledate TV, kolege na filmu, v drugih gledališčih?

KOŠČAK: Seveda ... jaz ... uh ... e ... ne vem ... včasih človek, ne morem, seveda to ... e ... e ...

KRIŽNIK: Zakaj ste se odločili za igravski poklic?

KOŠČAK: Jaz ... to sem že ..., ne bi ..., že od nekdaj ... takole ..., e ... e ..., od malega ..., e ... e ... pa sem ...

KRIŽNIK: Kaj vam pomeni gledališče v življenju?

KOŠČAK: e ... e ... vse ... je ... je ... tako ..., ne vem, veste, vem, da ne bi ... e ... mogel ... brez, ne vem zakaj, ... je ... je ..., e ..., (*Zajoka. Joka kot dež.*)

KRIŽNIK: Je že v redu. Hvala, hvala lepa. Bo že še bolje, a ne? (*Ga treplja po rami.*) Seveda. Bo že še bolje. Samo riniti je treba naprej, zdržati.

KOŠČAK: (*pred jekom*): A boste ... e ... objavili ... tudi sliko?

KRIŽNIK: Tudi sliko. Tudi. Brez skrbi.

(*Dular končno potolaži Ido. Ne vemo, kaj sta se pogovarjala, jasno je le to, da ji je nekoliko odleglo. Zdaj je boljše volje, pripravljena je na vajo. Dular ji z vso resnostjo in zagrizenostjo »foršpila«.*)

DULAR: Padam. PADAM. P-a-daaaaaaaam. Prvi a je globok vdih, skoraj neartikuliran krik, gremo!

IDA: a ...

DULAR: Rekel sem vdih, vzdih, razumeš, ne izdih! Sapo vlečes vase, gremo ...

IDA: a-a-a ...

DULAR: *Enkrat*, enkrat samkrat krčevito artikuliraš. Pazi. Si pred padcem in nenadoma se zaveš, da si stopila v prazno. Korak v prazno, sledi krik: -a...

IDA: -a, -a, -a

DULAR: Hočem impulz, hočem reakcijo koraka v prazno. Kaj je za tem korakom v prazno? Strah pred padcem, pred poškodbo, udarcem?! Kako fizično občutiš praznino, prva reakcija? Presenečenje? Groza? Je to v prvi reakciji, si imela sploh časa za kakršno koli ugotovitev? Je ta prvi a zavesten ali instinktiven?

IDA: -a, -a, -a

DULAR: Dobro. Še. Vase. Vase! Dobro. Vleci!

IDA: -a -a -a -a -a -a -a -a -a

DULAR: Še, še. Ne grgraj! Čisto! Še!

IDA: -a -a -a -a -a -a

DULAR: Dobro, dobro, dobro...

IDA: -a -a -a

DULAR: Zdaj pa skupaj: P-a...

IDA: P-a, p-a, p-a

DULAR: Priključi drugi del padca: -aaaaaa...

IDA: P-a-daaaaam.

DULAR: Dolgi vokal, dolgi a, dolgi, razumeš, izdih, navzven..., vrisk, brezupen, neponovljiv, zadnji krik tvojega življenja, padec s petega nadstropja v brezno, v nič, v smrt, ti to veš, veš, zdaj še veš, zdaj se že zavedaš, zdaj ti je jasno... -aaaaaa...

IDA: -aaaaaaaaaaaa

-aaaaaaaaaaaaaaaaaaaa

DULAR: Še, še, še daljši, veži zdaj prvi, drugi, zadnji, gremo, še, še, dobro... Naraščaj počasi, ne, nezaključena intonacija vokala... da, da, da!

IDA: P-a...daaaaaaaa-m, P-a...aaaaaaa-m.

DULAR: Pazi eno stvar: Tam je konec, konec, kratek, skromen izbris, ni časa, ni ostanka, m je prekinitev, tema, kratek, čim krajši polglasnik, ugasneš, razlezeš se: m!

IDA: P-a...daaaaaaaa-m, P-a...aaaaaaa-m.

DULAR: Okej. Fino. Bravo. Padi zdaj!

IDA: P-a...aaaaaaaaaaaaam!

(Ida pade. Takrat počí puška. Zelo močno. Eden od igravcev se zruši na zemljo mrtev. Vsi ostrmijo, obstanejo. Prileti Palčič in reče: »Nekdo je zgoraj.« Vsi brez diha pogledajo gor.)

KNEZ: *(nekje v vrvišču OFF)*: Tukaj Knez. Me slišite? Prišel je čas maščevanja. Prišla je ura obračuna! Vse vas bom pobil! Vse! Počasi, ne naenkrat. Tako, da boste trpeli. Hočem, da bi trpeli. *(Smeje se. Kot kakšen fantom.)* Kdo bo naslednji na vrsti? Kdo hoče za njim? A?

(Takrat izbruhne vsesplošna panika. Igravci in ostali pomagajo med klici »Rešimo otroke! Otroke stran! Otroke na varno!« itn., spravite otroke v vozičke. Vratar in Kurjač urno odpeljeta otroke ven.)

KNEZ: Na muhi vas imam. Vse! Lahko si izberem, kogar hočem. Je kakšen prostovoljec? Dajmo. Naj se javi! Le pogum.

(Puška še enkrat počí, igravka se zgrudi na tla. Koščak plane k truplu in zajoka. Vsi se stiskajo k stenam, padajo, se prekopicujejo, iščejo zavetje, se pokrivajo z rekviziti, lezejo pod praktikable, itd. Sredi najhujše panike se nenavadno jasno zasliši Dularjeva pesem. Skrivnostni zlogi pomenijo nesrečnikom na odru edino možnost otresti se nadloge, strahu in nevarnosti. Vsi povzamejo in pojejo zanosno, z vero in upanjem, kot urok, kot obrambo, kot poskus »začarati« hudodelca v vrvišču.)

Bagati lace bachabé
Lamac cahi achababé
Karrelyos
Lamac lamec Bachalyas
Cabahagy Sabalyos
Baryolas
Lagoz atha Cabyolas
Samahac et Famiolas
Harrahya

(Knez se smeje. Satansko. Prezirljivo. Puška še enkrat počí. Še en igralec pade mrtev.)

Zavesa

III. DEJANJE

Noč je. Čudna tihota. Vse spi. Oder je prazen. Nekje sedi le Križnik. Ukvarja se z reporterskim magnetofonom. Pritiska na tipke, trka, trese. Posluša. Nič. Naprava je nema. Potem vstopi doktor. Utrujen je. Zaspan. Zazeha, ne da bi dal roko pred usta.

DOKTOR: Ne spiš?

KRIŽNIK: Ne. *(Majhen premor.)*

DOKTOR: Kmalu bo jutro, a ne?

KRIŽNIK *(pogleda na uro)*: Ne vem. Ura se mi je ustavila.

DOKTOR: Tukaj človek nikoli ne ve, koliko je ura. *(Se nasmehne.)* Saj se navadiš. Saj je vseeno. A ne? *(Majhen premor.)*

KRIŽNIK: Ne vem.

DOKTOR: Včasih si vseeno želim, da bi mogel doživeti jutro. (*Majhen premor.*) Od jutra zahtevam, da je jutro. A ne? Jutro je namenjeno zburanju, zburanje je namenjeno budnosti, budnost je namenjena dejavnosti, dejavnost na tem svetu je vse, kar počnemo, početje vsake vrste je kakor klobčič, ki se odmotava, nit teče, se suklja, nabira se v zanke, pletemo, pletemo, spletemo, napletemo, pleteničimo, a kaj bo iz vsega tega, ne vemo, vsako jutro je jutro, je le zburanje, zato ne sme biti nenavadno, ne more biti presenetljivo, sunkovito, iztirjajoče, je pač prehodni čas iz blaženosti sanjanja, iz blage otrplosti udov, mišic in misli, iz prelestne samozadostnosti, nedejavnosti, varnosti znotraj lastnega telesa, v čas preže, v čas tujstva, v čas budnosti, v čas bolezni. Čas budnosti je čas bolezni. Čas suženjstva. Ko zapuščamo varno in toplo zavetje svojih nočnih okrevališč, svojih izletov v prostost in se vračamo v svojo dninarsko zavest, se sprva le z muko spominjamo tega, kar smo, tipaje ugotavljamo svojo zgodbo, spominjamo se svoje skušnje, v stanju svoje budnosti prepoznavamo nekaj, kar je brez vsakega dvoma tu naloženo, nakopičeno, spravljeno, nekaj, kar se znotraj te budnosti ne da z ničimer zabrisati, izbrisati, zanikati, nekaj, kar bo to jutro treba povzeti, nadaljevati, do onemoglosti goniti naprej. Kam? Kako? Zakaj? (*Majhen premor.*) Ja. Jutra so nekaj groznega. Veseli smo lahko, da se nam ni treba zbujati. A ne?

KRIŽNIK (*pritiska na tipke svojega magnetofona*): Snemal sem te, medtem ko si govoril.

DOKTOR: In?

KRIŽNIK: Nič. Prazno. Ni posnetka.

DOKTOR (*se nasmehne*): Baterije so mogoče izrabljene. (*Zazeha.*) Ali pa je kaj drugega. (*Odide.*)

KRIŽNIK (*govori sam sebi*): Baterije že niso izrabljene. To je nemogoče. Saj so bile pred kratkim nove ... No, zdaj sem pa v lepi kaši. Vsi posnetki so šli po gobe ..., vsi do zadnjega. (*Izključi mikrofona, ga spravi, potem pa znova pritisne na tipko.*)

MAGNETOFON (*Križnikov glas*): Baterije že niso izrabljene. To je nemogoče. Saj so bile pred kratkim nove ... No, zdaj sem pa v lepi kaši. Vsi posnetki so šli po gobe ..., vsi do zadnjega. (*Križnik izključi magnetofon, občutek imamo, da je zamišljen. Nekaj časa je vse tiho, nato vstopi Dular. V pižami. V rokah drži pahljačo. Hladi se, vroče mu je.*)

DULAR: Vroče, kaj?

KRIŽNIK: Še kar.

DULAR: Pa soparno tudi.

KRIŽNIK: Ja, tudi.

DULAR: Rekel sem Hektorju, naj zakuri, vsaj zeblo nas ne bo. Pasja vročina je, kaj? Kar teče od mene. Materino znamenje me skeli. Soparna omotica v lepljivi lobanji pa utripa v ravni črti — kakšen centimeter nad čelom, tiktaka, hudičevka, da se od soli spopano lasišče v sunkovitem drgetu dviga in spušča. Dih sledi utripu srca. Nozdrvi vse-

sajo od časa do časa tako prekleto močan vonj trte, da se notranje stene s kocinami vred za hip orosijo od slasti, a se takoj zatem spet žalostno povesijo in nagubajo. Vročina se kot para zažira v meso, ga pajca, rahlja, pajčevini, vzburja v drobnih, nezaznamnih, ljubko sproščajočih se krčih. Eno oko oprem, drugo zenico razširim, do boleče nategnjenosti jo napnem, da pokajo kapilari in v bliskovitih vrsticah švigajo majcene iskrice, zvezdice zlato modre, vrele izginjajo v dimnatih hlapih, v cikcaku parajo nebo nad očmi. Če imaš oči tako zelo na stežaj odprte, se ti na lepem zazdi, da nimaš ne glave, ne pokrova, ne strehe, meso ti postaja nestvarno, kosti izhlapijo, svetloba te diha, raztelesiš se, razpršiš v prostor, neskončnost te sprejme, kri je nenadoma zrak, možgani so para, lebdiš na žarkih, samo videnje si brez védenja, luč izven doma, žarek brez sonca. *(Nekoliko zastane, gleda Križnika.)*

Saj sva prijatelja kaj?

KRIŽNIK: Sva, ja.

DULAR: No, vidiš. *(Premorček.)* Pa bova še bolj, kaj? *(Križnik nič ne reče.)* Bova, bova. Razmisli o tem. Nekoliko nam je vroče, sicer je pa vse v redu, kaj? Kar dobro nam gre. *(Križnik nič ne reče.)* Jaz te imam rad, veš. Verjameš? Rajši kot inšpektorja, čeprav tudi on ni napačen človek. Ampak policaj ostane policaj. Zmeraj. A ne? *(Križnik molči.)* Vstopi Palčič, žvižga Gerschwinovo Rapsodijo v modrem. Palčič žvižga, Dular se pahlja, Križnik pritiska na tipke magnetofona.)

PALČIČ *(čisto nič se ne razburja, njegovi očitki so čudno blagi):* Z gnilobo si se spravil nadme, Kaj, Dular? Z gnitjem in smradom bi me rad uničil, ker veš, da sem alergičen na čistočo zraka, zemlje, vode. Priznam ti, da se dušim, toda zdržal bom, zdržal. Nisem več daleč. Vi kar dajte: dežniki, bonboni, čistilna sredstva, plenice, denar, gumbi, pisma, dokumenti, zdravila, cunje vseh vrst, vseppek, vse križem kražem, smrkavi robci, krvave in ponesnažene rjuhe z ostanki hrane, torbice, čiki, injekcijske igle, zamaščeni papirji, uvela zelenjava, neoprana posoda, pljunka, polomljeni rekviziti, plesniv sir, strgane vrečke soli, scavnica, skisano vino, vse obleži, kamor pade, vse se kopiči eno čez drugo, vse plesni, razpada, smrdi in zastruplja z ogabnim smradom tudi tisto, kar je še zdravega in užitnega. Vse se lupi, lepi, lušči, razkraja. Tudi tvoji ljudje. Tudi ti. Mene pa ne boš. Saj veš, da me ne boš, kajne? *(Dular se hladi s pahljačo, molči, Palčič zažvižga Gerschwinovo melodijo, vstopi Levstik. Do pasu je gol, pod levo pazduho nosi usnjen tok z revolverjem, v rokah ima suknjič, kravato, srajco. Videti je izmučen. Sovražno pogleda Dularja in Palčiča. Ta dva počasi odideta, vsak v svojo smer.)*

KRIŽNIK: Obdelujejo me. Pácajo me, hudiči.

INŠPEKTOR: Tega Kneza nikakor ne morem ujeti. Več kot polovico jih je že postreljal. Si opazil, kako umirajo? Kot muhe. Brez krika, brez glasu... Neslišno. Kar cepne. Paf.

KRIŽNIK: Ven morava. Ven iz te hiše. *(Inšpektor molči.)* Nobenih možnosti za pobeg? *(Inšpektor odkima.)* Koliko časa sva že tu? Koliko ur?

Lahko bi prišli po naju, lahko bi prišli pogledat, se pozanimat . . . Saj vendar ne morejo ostati tako brezbrizni . . . Ne morejo nas pustiti na cedilu . . . Oni so naju poslali . . .

INŠPEKTOR (*šepeta*): Kneza je nekdo od tukajšnjih ljudi pripeljal v hišo. Vse je bilo domenjeno. Nekdo mu je odprl vrata in ga pripeljal noter. Tole streljanje je naročeno. *Naročeno*, razumeš? Knez ni *vdrl*, njega so *povabili*. Tudi midva nisva *vdrla*. Tudi naju dva so *povabili*. Midva sva prav tako *naročena*. Vse je *domenjeno*, razumeš?

KRIŽNIK: Kako domenjeno? S kom domenjeno?

INŠPEKTOR: S tvojim in z mojim predstojnikom. Z najinimi kolegi, prijatelji, sodelavci. S policaji in z novinarji na najodgovornejših mestih. S tistimi, ki so naju poslali.

KRIŽNIK: Kakšno zvezo imajo naši ljudje s temi maniaki tukaj?

INŠPEKTOR: Nekakšna zveza mora biti. Kakšna — tega ne vem.

KRIŽNIK (*prestrašeno strmi v Levstika*): Zakaj ravno midva? Kaj hočejo od naju? Kaj bodo počeli z nama?

INŠPEKTOR: Ne vem. (*Skomigne z rameni.*) Morda pa to že počnejo . . . Prejle si rekel, da te »obdelujejo«, »Pácajo me, hudiči«. Tako si rekel. Kaj si mislil s tem?

KRIŽNIK: Nič posebnega . . ., to je nekakšen občutek, veš, nekaj, kar . . . visi v zraku. Nič otipljivega.

INŠPEKTOR: Nekakšen občutek, ja. V páci naju imajo. Še preden sva sploh prišla, so naju imeli v páci, potem pa sploh ni da bi govoril: vse tiste burke z Ido, z doktorjem, z otroki, s Hektorjem, s Knezom — ena sama páca.

KRIŽNIK (*potegne iz žepa cigarete, brska po obleki, išče ogenj*): Imaš vžigalice? (*Levstik mu vrže škatlico, Križnik porabi kakšnih pet vžigalic, nobena ne vžge.*) Vlažne so. Skoraj mokre.

INŠPEKTOR: Saj ti pravim, da sva v páci. V kvaši. V moči. (*Vstane, pretegne se in zasmeje.*) Ne sekiraj se. Jaz se grem tuširat. (*Pobere svoje stvari in odide. Takoj za njim vstopi Knez. Stopa tiho kot maček, v rokah ima karabin z daljnogledom. Nekaj časa mirno opazuje Križnika, ki se muči z magnetofonom, potem zakašlja, Križnik se obrne.*)

KNEZ: Zdravo.

KRIŽNIK (*se nekoliko obotavlja*): Zdravo.

KRIŽNIK: Hvala. Tako tako . . .

KNEZ: A tako?

KRIŽNIK: Ja, tako.

KNEZ: Kako kaj prenašaš vonj po mrličih?

KRIŽNIK (*nekoliko v zagati*): Nič kaj dosti ne voham . . . (*Vohlja, smrka.*) Mogoče sem nekoliko prehlajen, veš . . .

KNEZ (*nenadoma ostro*): Ne čekaj. (*Premor.*) Meni gre ta vonj na živce, da boš vedel. Tebi pa paše. Mrhovinar! (*Nekoliko bolj naklonjeno.*) Rekli so mi, naj pridem sem. Nobenih navodil. Delam, kar hočem. Delam, kar moram. Delam, dokler je kaj dela. Oni tako hočejo, razumeš? (*Križnik molči.*) Ti je to jasno?

KRIŽNIK: Jasno, jasno...

KNEZ: Pizde. Eksperimentirajo, razumeš? Igrajo se z mano, s sabo. Vem, da me nadzorujejo, da prežijo name, da sledijo slehernemu mojemu gibu, da nestrpno pričakujejo trenutek, ko se bom odločil in prestopil črto dovoljenega. Kdaj je ta črta? Kje je ta črta? Kaj je ta črta? To me vznemirja. Bom šel čez ali ne?

KRIŽNIK (*plašno*): Kaj pa je tvoj namen? (*Knez skomigne z rameni, Križnik opogumljen nadaljuje.*) Mislim reči: kaj bi pa ti pravzaprav rad?

KNEZ: Moj namen ni moj v vsakdanjem pomenu besede. Mojega v tem mojem namenu je bore malo. Namena v tem bore malega mojem je komaj za slutenje. Luščenje slutenja poteka samo od sebe, lupine dogajanja se spletajo v ovajanje namena. Moji nameni se slejkoprej skuhaajo v krvave zgodbe. Tako sem se na primer znašel tukaj, na mestu samem, v neki bedni, smešni, nasilni simetriji s silami nekakšnih paznikov, doktorjev, čarovnikov, ubijalcev, venmetalcev, kupljenih, negovanih in izučenih lakajev, pasjih sinov in statistov v zaplatah in cunjah, čigar smrt je nekaj žalostno tihega in popolnoma samoumevnega. Nenadoma vem, da je to, kar hočem storiti ravno tisto, česar ti možakarji ne smejo dopustiti? Prestopiti hočem črto. Oni slutijo, kaj hočem, morda celo vedo, upajo, da mi ne bo uspelo, bojijo se me. Strah, pomešan z upanjem, pa je tisto čudovito, previdno, brezbarvno sovrašтво. Ne marajo me, kot ne marajo toče, tiste, kot jajca debele, ki do tal pomendra posevke in uniči letino. Čakajo me, hudiči. Dobro mi dé, ko slutim, kako me ogledujejo, medtem ko jim mravljinici polzijo po hrbteničnem mozgu in se jim pazduhe potijo in jih skrivnostno, toda čisto narahlo žgečka v ravno prav debelih belih zadnjicah in tiskajo svoja pravilna izoblikovana umetna zobala in se počutijo, kot bi imeli križem kražem zavozlane kosti in zoglenele, prazne očesne votline in bi nekaj tiho pretiho teklo iz njih. Dobro mi dé ta njihova uročenost z mnogo sline v ustih. (*Drugače.*) Vse je samo vaja, veš, Križnik, vse je samo vaja. (*Križnik molči.*) Predstava šele pride. Takrat bom pa jaz gledal, ti boš pa nastopal.

KRIŽNIK (*previdno*): Kaj bom pa igral, če smem vprašati...

KNEZ: Ah, že kaj... Nič stilnega, brez skrbi. Kakšen tumor v glavi, kakšnega mrliča..., se bo že kaj našlo. Če ne, ti pa na kožo napišem, da se ne boš matral.

KRIŽNIK: Kdaj pa približno računaš, da bo ta predstava?

KNEZ: Vadi, človek, vadi, vaja dela mojstra, vse drugo bo že kako... (*Repetira karabin, pomaha, odide.*)

(*S Križnikom se v tem trenutku nekaj zgodi. Nekaj ga piči. Nekaj ga fino pretrese. Nekako spremeni se. Ni več tisti, kot je bil še malo pred tem: Pritisne v svoj magnetofon, oglasi se nora, srhljiva, ekspanzivna, živalsko vitalna »underground« glasba. Križnik se zavihti na noge, zapoje in zapleše.*)

KRIŽNIK:

Vse se zavrti v divji omotici
 in peklenski opoldanski pripeki
 drevje arome ptičje petje dim trupla sirene
 Razprem vratca iztaknem varnostno stikalo
 zvežem poženem v zrak slišim grom vidim blisk
 spustim ročico zadrghnem zanko pritisnem gumb
 se obrnem trčim pripognem poženem postrani
 odskočim zdrvim preval naprej
 brcnem pokrov premaknem ploščo preplezam ograjo
 in se spustiuiuiim
 in se spustiuiuiuiuiim
 in se spustiuiuiuiuiuiim v globino
 ja v glob
 ja v globiuiuiuiuiuiino
 v globino
 glo glo glo glo gloobino
 ja.

(Križnik se izčrpan sesede. Ugasne magnetofon. Pride Ida. Brez trebuha. Vsa je nekam ofelijska, le da gre to pri njej nekako brez petja in rož.)

IDA *(poboža Križnika po laseh)*: Mleko me tišči. *(Križnik molči.)* Ga hočeš poskusiti? Podojim te, če si žejen.

KRIŽNIK: Si rodila? Kaj je? Fantek ali punčka?

IDA: Res me tišči. To boli, veš.

KRIŽNIK: Fantek ali punčka?

IDA: V tej vročini se mleko sesiri, če ga nihče ne pije ... Jaz ga pa imam, kolikor hočeš ...

KRIŽNIK: Je otrok ... zdrav?

IDA: Mleka, kolikor hočeš. Kar teče, kar cedi se, vsa sem mokra ..., glej. Na, potipaj. Oooo, kar se tega tiče, sem kot krava. *(Pogrkuje, zloguje, narobe naglaša, igra se z besedami.)* Krava molznica. Mol-znica. Prava-zdra-va kmeč-ka-kra-va. Glej, kako je to polno, kako je trdo, napeto, dobro nagačeno, a ne. Nima vsaka takih, a ne? *(Se zasmeje.)* Kar pošlataj, če hočeš, kar, ti kar daj. Potujoča mlekarna. *(Se hihita.)* Ko sem bila majhna, mi je mama rekla: Sliniš se kot krava. *(Igra se.)* A ne, da nisem klava, a ne da nisem klava? A ne da nisem klava?

KRIŽNIK *(morda nekoliko sentimentalno)*: Nisi klava. Nisi.

IDA: Hočeš ljubček? Enga samga ljubčka. *(Nekaj časa se gledata, nato Križnik Ido mirno, počasi, nežno poljubi, ne da bi se je z rokami dotaknil. Zgodi se tudi, da Ida sede v Križnikovo naročje, potegne dojko iz obleke in mu jo ponudi. Križnik se je dotakne z ustnicami. Vse je kot v cerkvi. Kot bi šlo za hostijo. Ida zapoje »pobožni« blues.)*

Mati prečista, ljubi me,
 Mati nedolžna, ljubi me,
 Mati prečudna, ljubi me,
 Dam ti svoj glas, dam ti svoj glas...
 Posoda veselja, raztrešči se,
 Sedež modrosti, pogreznj se,
 Zdravje bolnikov, izprazni se,
 Dam ti svoj glas, dam ti svoj glas...

(Dojenja je konec. Ida zdaj govori bolj zbrano, hladno, obvladano):
 Vem za prostor, kamor bi se lahko zatekla. Všeč ti bo. Pahljačasta, bela, bleščeča streha spominja na žametno perjasta trupla eksotičnih ptic, ki s toploto svojih trebuškov vabijo življenje iz krhkih jajčnih lupin. Pod skorjo tega krova žubori brezhibna utečenost šumov, gibov, pomenov. Tam so prostori s svetlimi površinami in zaobljenimi robovi, tam so lesketajoči, sveži, novi predmeti, okopani, ostrženi, zlikani ljudje, komaj slišne, žametne besede, rezki, zgovorni pogledi. V tej, meni dobro znani, domačnosti lebdi razvrat mrzle strasti, ledbijo ugodja, ki jih neusmiljeno varujejo tenka rezila in mastna žrela pihalnikov. Tam so tudi rože v kristalnih vazah, skrbno negovani nohti, led v kozarcih, ogromne slike po stenah. Tam se delajo pravi otroci. Čisto pravi. To je cena. Plačáš?

KRIŽNIK *(vstane, občutek imamo, da razmišlja)*: Ne.

IDA *(tega ni pričakovala. Skušá se obvladati)*: Je to tvoja zadnja beseda?

KRIŽNIK: Ja.

IDA: Ne boš imel časa, da bi obžaloval, dragi.

KRIŽNIK: Vem za recept, kako se pobijajo ščurki. Ne bo mi dolgčas.

IDA: To pa rada verjamem. *(Odide. Vstopita Vratar in kurjač, otovorjena sta z vedri vode, cunjami, metlami. Z vnemo se lotita čiščenja, vmes se pogovarjata. Njune besede so v bistvu namenjene Križniku, to dovolj jasno občutimo, čeprav se možakarja zanj na videz ne zmenita.)*

VRATAR: Ja, ja, tako je, tako... Živa meja okoli hiše ni dovolj. To sem jim že ves čas dopovedoval... »Ni denarja. Ni denarja.«

KURJAČ *(debil ostane debil)*: Ravno tako je bilo s kotli. Vidiš, pa sva le dočakala. Oba. Zdaj ti ne bo treba več zaklepati.

VRATAR: Vrata pa tista zelenjava, to vse skupaj ni nič! Ne zaleže, konec.

KURJAČ: Drugače pa je, če se vmes pojavi betonski steber z elipsastimi krili...

VRATAR: Ali pa železni drog, ki je na vrhu ostro prišpičen.

KURJAČ: Nevarno je.

VRATAR: Kajpak, človek se zdrzne.

KURJAČ: Kakšen človek se vpraša, kaj počno te nenavadne konstrukcije sredi parka...

VRATAR: Človek, ki v živi meji zagleda prišpičen železni drog, ne misli na mamo...

KURJAČ: Seveda ne...

VRATAR: Ne misli na coca colo, ne misli na čevapčiče...

KURJAČ: Takšen človek razmišlja izključno o prišpičenem železnem drogu...

VRATAR: Če je pa prišpičen železni drog s premerom...

KURJAČ: Cirka en centimeter in pol...

VRATAR: Srebrnkaste barve...

KURJAČ: V tlorisu podoben pravilnemu osmerokotniku...

VRATAR: Z rezilkastimi robovi, ostrimi kot britev...

KURJAČ: S stožčasto konico, iglo, ki je dolga svojih petindvajset centimetrov...

VRATAR: In se na gibčno vrtljivi glavi obrača okoli svoje osi kot kakšna injekcija...

KURJAČ: Ali pa kakšna radarska antena novejšega tipa...

VRATAR: Če je takšen kovinski drog vrhu vsega še gibčen kot jegulja...

KURJAČ: Če se zvija...

VRATAR: ...poskakuje...

KURJAČ: ...pripogiba...

VRATAR: ...steguje...

KURJAČ: Če opleta kot kakšen laso...

VRATAR: Če nima niti toliko hrbtenice, kolikor jo premore šiba vrbe žalujke...

KURJAČ: Če takšen drog drgeta, vibrira v frekvenci, ki je odvisna od tega, na kakšni razdalji od njega se premikaš...

VRATAR: In kako hitro se premikaš...

KURJAČ: In v katero smer se premikaš...

VRATAR: Če takšen drog konec koncev oddaja tudi nekakšne zvočne signale...

KURJAČ: ...ki so sprva zelo preprosti...

VRATAR: ...potem pa čedalje bolj zapleteni in postajajo v trenutku, ko se ga želiš dotakniti, prav alarmantni...

KURJAČ: Potem se vendarle lahko z vso pravico vprašaš, ali je takšen drog *normalen* drog...

VRATAR: ...ali pa je te vrste drog povsem nenavaden in neobičajen drog.

KURJAČ: Postaneš in strmiš, reč pa sika vate...

VRATAR: ...in si daje opravka s tvojo navzočnostjo.

KURJAČ: Če takšen drog ni osamljen, temveč je v družbi sebi podobnih izdelkov, ti samozavest uplahne...

VRATAR: Pogled ti šviga od enega do drugega...

KURJAČ: Šteješ in se čudiš...

VRATAR: Bog bodi z nami, si misliš, to ni več nobena živa meja, to je vse kaj drugega.

KURJAČ: To bo prej kakšen sistem naprav, ki opravljajo mejno funkcijo.

VRATAR: Ja, ja...

KURJAČ: Ja, ja.

VRATAR: Pri srcu te stisne . . .

KURJAC: V trebuhu te začrviči, kar na stran te pritisne . . .

VRATAR: Ja, ja. Rajši imam hude pse, kot take žive meje. A ti ne?

KURJAC: Še vprašaš. *(Križnik se v začetku vidno »žre«, potem sede in z glavo med dlanmi do konca njunega pogovora preživlja sam Bog vé kaj.)*

VRATAR: Za silo sva počedila, se ti ne zdi?

KURJAC: Jasno. Po predstavi bo tako treba še enkrat . . .

VRATAR: Jebenti pa tako življenje: pucaš in pucaš, nikdar konca . . .

(Medtem ko možakarja odhajata, pridejo na oder Glavni, Draga, Dular in Doktor. Vsi so zadovoljni, optimistično razpoloženi, vedejo se približno tako kot poslovni ljudje pred otvoritvijo pomembnega objekta. Z vedrimi in svečanimi toni se mešajo skrb, natančnost, odgovornost in trdna odločnost brezhibno izpeljati zastavljen načrt. Glavni je v resnici glavni, šef. Draga takoj stopi h Križniku.)

DULAR: Moram reči, da dobro kaže. Ne pritožujem se. *(Kaže na Križnika.)* Sodeluje. Zainteresiran je. Trudi se. Ne dela težav.

DRAGA *(Križniku)*: Srčece moje zlato, kako je on luštkan. Prinesla sem ti žvečilni gumi. Hočeš? *(Križnik medlo odkima.)*

GLAVNI: Je kaj dramatiziral?

DRAGA: Imam tudi viski. Vé Draga, ve, kaj se tebi prileže. *(Iz torbice privleče steklenico in kozarec, mu nataka, Križnik pije v dolgih požirkih.)*

DOKTOR: V tem razvitem štadiju tumor skoraj redno vpliva na splošno stanje organizma, izziva usihanje moči, zgubljanje teka, sekundarno anemijo, hujšanje in podobno ter daje popolno sliko kaheksije. Karcinom ezofagusa spravlja organ v stanje insuficience. Določene depresije so nujne in v tej situaciji popolnoma normalne.

GLAVNI: Dobro. Se pravi, da smo tako daleč, da priprave lahko stečejo?

DULAR: Absolutno, gospod. Absolutno.

GLAVNI: Dobro, dobro. Pravega fanta smo dobili. Nisem se zmotil. Ponosen sem nate, Križnik. Le tako naprej. Samo: brez dramatiziranja. To je škodljivo in nepotrebno. Če imaš kakšno željo . . . : zato smo tu. Jezik imaš. Spregovori. *(Križnik premišlja.)* No?

DRAGA: No, mucek . . . Si še kaj želiš?

DULAR: Saj sva prijatelja, a ne? Kar povej. *(Križnik se obotavlja.)*

DOKTOR: No, no, Križnik, le brez predsodkov.

KRIŽNIK *(izprazni kozarec)*: Je to moja zadnja želja? *(Zdi se nam, da je vsem nekoliko nerodno.)*

DULAR: Zadnja bo prva in prva bo zadnja . . . *(Mučna tihota.)*

KRIŽNIK *(neverjetno resno, šepeta)*: Kušnite me vsi skupaj na rit. *(Ta izjava izvabi iz navzočih zvrhano mero dobre volje, vsi se smejejo, kar nekako pozabijo na Križnika.)*

GLAVNI *(ko se nekoliko pomiri)*: Je inšpektor opravil s Knezom?

DULAR: Ne, gospod.

GLAVNI: Kaj čaka ta idiot?! Vse nam bo pokvaril! Nesposoben drugorazredni policaj! (*Besni.*) Od ljudi, s katerimi delam, zahtevam stoodstotno poslovnost, učinkovitost, natančnost. Moji ukazi so zakon, zapomnite si to!

KRIŽNIK: Ne dramatiziraj, glavni. Nikar ne dramatiziraj.

GLAVNI: Zamašite gobec temu kriplju. Pa hitro, če ne, ne odgovarjam zase. (*Doktor stopi do Križnika in se ga dotakne, slednji obmiruje.*) Kje je zdaj Levstik? Kaj počne?

DULAR: Ne vem, gospod. Verjetno se tušira. Kar naprej je v kopalnici.

LEVSTIK (*off, nekje zgoraj v vrvišču*): Tukaj sem. Zgoraj. Levo nad mostom. Na muhi ga imam, gospod. Delam, kar morem. Še malo potrpite. (*Vsi gledajo gor. Z nasprotne strani mosta se zasliši porogljiv smeh Kneza.*)

KNEZ (*off*): Takoj vam ga pošljem dol, brez skrbi. (*Smeh.*) Vrtoglavica ga daje... Sam bo padel... Drži se, Levstik, primi se za ograjo. (*Smeh.*) To je huje kot morska bolezen. (*Najprej z mosta trešči dol na oder ohišje starega reflektorja. Vsi odskočijo kot poparjeni, jasno. Potem zaslišimo natanko šest strelav iz Levstikovega službenega revolverja. Potem je nekaj trenutkov vse tiho, nazadnje dvakrat kratko, a zanesljivo zalaja Knezov karabin. Spet nekaj trenutkov tišine in negotovosti, vratovi so nepremično stegnjeni navzgor. Končno vkoraka na oder Inšpektor Levstik, miren, bled, ves »krvav«.*)

LEVSTIK: Predstave ne bo. Dve krogli imam v telesu. Eno v glavi. Eno pod srcem.

GLAVNI (*zarjove kar se da*): Predstava bo! Dular! Pripravite vse potrebno. Dajte navodila. Gremo. (*Vsi v naglici odidejo, ostaneta le Križnik in Levstik.*)

LEVSTIK (*menca*): A daš požirek?

KRIŽNIK (*pije*): Ne dam.

LEVSTIK (*užaljeno*): Že prav, veš...

KRIŽNIK: Vem, da je prav, vem. Takim svinjam, kot si ti... (*Kolcne se mu, verjetno se ga je že prijel.*) Jaz viskija ne dam... Pardon.

LEVSTIK: Žejen sem...

KRIŽNIK: Pa kaj zato? To je moj viski. Jaz nisem noben občinski vodovod, ta steklenica ni policijski cucelj, caro mio, to je vse *privatna* last.

LEVSTIK (*nebogljeno*): Jezen si, ker ti nisem vsega povedal... Ampak jaz...

KRIŽNIK: Tiho bodi, lepo te prosim. Kaj me briga.

LEVSTIK: Ampak jaz nisem smel... Vidiš, jaz nikakor nisem smel... Meni...

KRIŽNIK: Meni je figo mar, razumeš. Samo tiho bodi, tiho!

LEVSTIK: Meni so prepovedali, jaz še zdaj ne smem... Jaz...

KRIŽNIK: Molči, človek, molči!

LEVSTIK (*se čedalje bolj razburja, Križnik mu še naprej skače v besedo*):

Jaz sem te skušal opozoriti . . . ! Jaz sem ti namignil . . . Priznaj . . . !

KRIŽNIK: Zapri, že vendar, zapri!

LEVSTIK: Priznaj, priznaj, da sem te opozoril! Razočaral te bom, vem . . .

KRIŽNIK: Gobec drži. Drži gobec!

LEVSTIK: Razočaral te bom, prav, ampak jaz moram molčati.

KRIŽNIK (*do konca izživciran*): Potem pa molči že! (*Oba utihneta. Pride Ida z igralkama. Ženske nosijo majhno banjo z vodo, gobe, milo, brisače, dezodorante, skratka, vse, kar je potrebno za kopanje ljudi. Potrebščine odložijo nekam v Križnikovo bližino.*)

IDA (*igravkam*): Sta vse pripravili? (*Ženski prikimate.*) Okej. (*Ida odnekod potegne zvonček in z njim trikrat zacinglja. Križnik in Levstik se za ženske ne zmenita. V tem trenutku prineseta kurjač in vratar na oder nekakšno posteljo, ali bolje rečeno, mrivaški oder, ves okinčan z rožami, nagačenimi pticami, meči, svečami in podobno šaro. Ko to uredita, znova zgineta. Ida vnovič trikrat zacinglja. Zdaj prihajajo potihoma, po prstih, drug za drugim naši prijatelji: glavni, Dular, doktor, Draga, Vesna, Belič, 1. igralec, 2. igralec, tehnični, kurjač in vratar. Vsak nosi kaširanega otročička in stol. Potihoma se razvrstijo po levi in desni strani. V vsem tem početju ne primanjkuje OBREDNOSTI.*)

GLAVNI: Lahko sedete. (*Vsi sedejo, z otročički v naročju. Glavni se obrne k Idi.*) Lahko začnemo?

IDA: Da, gospod.

GLAVNI: Spustite glasbo. (*Vsi obrnejo glave navzgor. Iz višine se počasi, kot zastava, spušča ogromna ptičja kletka, v kateri v dostojanstvenem lotosu sedi Palčič, medtem ko iz zvočnikov žubori nežno, jutranje, ptičje petje. Dekleti ob Idi sprejata zrak. Ko se vlak s kletko ustavi, izdihne tudi glasba iz zvočnikov. Zdaj tudi Palčič lahko pokaže, kaj zna. Začivka. Na kratko, toda lepo. Glavni da Idi z roko znak za začetek, nato tudi sam sede.*)

IDA: Vstanita. (*Križnik in Levstik vstaneta.*) Slecita se. (*Moža se spogledata.*)

KRIŽNIK (*ne preveč uporno*): Zakaj? Jaz se rajši ne bi slačil . . .

IDA (*v bistvu je zelo prijazna in potrpežljiva, le da zna vztrajati*): Moraš, dragi . . . Vidiš, pripravili smo vama kopel . . . Se nerad kopaš?

KRIŽNIK: Že, toda na samem . . . Tukaj je preveč ljudi . . . (*Levstik molči kot riba, gledalci na odru zamaknjeno spremljajo dogajanje.*)

IDA: Ravno zato moraš biti lepo priden. Ne smeš nagajati . . . No, sleci se lepo . . . dokler se voda ne shladi.

KRIŽNIK: Saj je že mrzla . . . Prehladil se bom.

IDA: Ni mrzla, kar poskusi.

KRIŽNIK (*s komolcem poskusi vodo*): Mlačna je.

IDA: Ravno pravnja je. Ne prevroča, ne premrzla. (*Palčič zažvrgoli.*)

KRIŽNIK: Če me je pa sram . . .

IDA: Ah, to pa ja ni nič takega, saj smo sami odrasli. Vsak izmed nas je že videl te reči.

KRIŽNIK: Zakaj ravno jaz? Sploh mi ni do tega, da bi se prepogosto kopal.

IDA: Slecita se.

KRIŽNIK (*začuti, da gre zares, da ne more več odlašati, pogleda Levstika, ta se že slači. Slačenje poteka zlagoma, nihče ju ne priganja, nazadnje ostaneta samo v spodnjem perilu. Stojita, Križniku gre na jok*): Jaz ne grem dalje, ne morem.

LEVSTIK: Jaz tudi ne . . . (*Ida vprašujoče pogleda Glavnega, ta ji da znamenje, naj ne vztraja*.)

IDA: Dobro, pa začnimo. (*Zdaj Ida in njeni pomočnici z vso skrbnostjo in nežnostjo začneta kopati oba moška. To pač traja, dokler ni vse skupaj res temeljito opravljeno. Palčič žvrgoli, gledavci napeto opazujejo. Ko je kopanja konec, prineseta Idini pomočnici z omenjenega odra dve ogrinjali, nato vse tri pospremiyo svoja klienta do ležišča. Ob pomoči vseh treh žensk Križnik in Levstik srečno zlezeta na tisti kanape, ali karkoli že to je, si podpreta glave z debelimi blazinami in občutek imamo, da sta po dolgem času spet srečna. Dekleta odidejo. V tem trenutku se začnejo gledavci na odru s stoli vred čisto počasi premikati h Križnikovemu in Levstikovemu ležišču. Končno so vsi na tesno zbiti okoli postelje in intenzivno buljijo v oba nesrečnika*.)

KRIŽNIK (*Križnika to zmoti. Privzdigne se na komolce, Levstik tudi. Gledata ljudi okrog postelje. Križnik se mukoma koncentrira, kot bi hotel nekaj dognati, kot da bi si hotel priti o nečem na čisto. Ta posel mu ne gre najbolje od glave*): Prišel sem do zaključka . . . Ne. Občutek imam . . . Ti, Levstik, se ti zdi, da je z nama vse tako, kot mora biti? . . .

LEVSTIK: Kako to misliš: tako kot mora biti.

KRIŽNIK: Ali ne čutiš? . . . Ali ne čutiš: nekaj ni v redu.

LEVSTIK: Ja? Kaj neki?

KRIŽNIK: Skušam se zbrati . . . Skušam se spomniti besed, ki sem jih slišal . . ., besed, ki plavajo v mojem spominu kot jata neulovljenih rib. Vse je motno, zabrisano, vodeno . . . Moj magnetofon. Moj magnetofon, ki ni bil pokvarjen. Ni bil pokvarjen, pa vendar ni snemal. Nikogar ni snemal, razen mene. Nazadnje celo mene nič več . . .

LEVSTIK: Muhasti aparati. Na aparate se ne moreš zanesti. Tehnika vedno odpove. Človek je najpopolnejši stroj.

KRIŽNIK: Saj . . ., saj ne gre za to. Tudi jaz sem . . . Hočem reči . . . Tudi jaz sem odpovedal. Tole kopanje in tole . . . ležanje tukaj . . . na tem odru . . .

LEVSTIK: Kaj pa je narobe s tem? Zakaj te pa to moti?

KRIŽNIK: Zdaj ne . . . Saj me ne moti. Ampak . . . Ko se me je Ida . . . Že prej, veš, nisem bil . . . bil sem . . . brez pravega občutka . . . kot da ne bi . . ., že, že . . . toda navzoč nekako drugače . . . Ko se me je dotaknila z mrzlo gobo, se je nekaj . . ., kot da bi skočil v morje. Na glavo v morje. Na glavo v morje. In sem plaval in plaval mimo visoke zelene raskave skale navzdol. In čudno se mi je zdelo, da ne potrebujem

zraka. Brez zraka ... Kot bi ... No ... in ... in ... in sem plaval proti dnu. Samo pritisk sem čutil ... Ko sem plaval, sem štel ... Naštel sem sedem, pomisli, sedem plasti ... sedem plasti vode. Nisem si mogel kaj: plaval sem proti dnu. Brez cilja, brez volje, s krepkimi vesljaji proti dnu. Na prehodih čutiš, kako se pritisk veča. Na prehodih med plastmi. Nenadoma se je vse skupaj obrnilo. Jaz sem še vedno plaval v isto smer, ampak v resnici se je vse obrnilo. Tam, kjer je bilo prej dno, sem videl površino in nebo nad njo, smer pa, ki sem jo zapustil kot zemljo, kot kopno, je bila zdaj morsko dno. Kot če bi lebdel znotraj votlega globusa in bi ga nekdo od zunaj zasukal za stoosemdeset stopinj. (*Križnik obmolkne.*)

LEVSTIK: In potem?

KRIŽNIK: In potem sem priplaval na površje in vdihnil zrak.

LEVSTIK: In zdaj?

KRIŽNIK: Zdaj sem tu, vidim, voham, diham, pogovarjam se. S teboj se pogovarjam, a ne?

LEVSTIK: Da.

KRIŽNIK: Jasno. Ti imaš dve krogli v telesu. Eno v glavi, drugo pod srcem. Ti si mrtev, kajne? (*Levstik molči, gledavci so čisto trdi od pozornosti.*) Priznaj, da si mrtev.

LEVSTIK: Nič bolj kot ti.

KRIŽNIK: In jaz se gladko pogovarjam s teboj. Brez težav. Normalno. Kot mrtvec z mrtvecem. (*Palčič zažvrgoli.*) Če je to kakorkoli res, potem je najbrž res tudi to, da so vsi ti ljudje, ki naju gledajo, najini bratje v smrti.

(*Sledijo izbruhi mrtvaške ljubezni. Ljubezen med mrtvimi je nekaj posebnega. Samo slutimo lahko, kako se kaže navzven. In vendarle se mora izkazati. SAJ GRE VENDAR ZA PREDSTAVO. Gledavci na odru sprejmejo Križnika in Levstika v svojo bratovščino s strastnimi izrazi naklonjenosti. PRIPADNOST ISTEMU ni majhna stvar.*)

Potem pride Ida s pomočnicama. Ženske nosijo vedra z lepilom. Obred poteka tako, da se vsi polivajo in mažejo z lepilom, vsi po vrsti, dokler ni obleka dodobra lepljiva. Medsebojno si pomagajo, se smejejo, vrisajo, šalijo, mažejo se po licih, trepljajo po zadnjicah, lovijo se, lepijo se drug za drugega, trgajo, to početje je neizčrpen vir UŽIVANJA. veselja, IGRE. Končno nekdo začne peti zanosno razigrano melodijo, vsi povzamejo.)

VSI (*pojejo*):

Lepimo se, lepimo, lepimo, lepimo

Lepimo se, lepimo, lepimo, lepimo

itn.

(*Med petjem in burkami se igravci dejansko lepijo drug na drugega, dokler ni vse skupaj ena sama, trdno zlepljena gmota mesa. Ta gruča*

se začne počasi, toda vztrajno pomikati proti rampi, fiksira avditorij in orgastično poje svoj »LEPIMO SE«.

Ko skupina prekorači črto zaves in doseže skrajnji rob proscenija, naenkrat in hkrati ugasnejo vse luči, tema, zavesa v temi pade. Pesem, kot bi odrezal, utihne. Po zvočnikih prepoznamo Knezov glas.)

KNEZ (tuli): Križnik, Križnik. Križnik. (Šepeta.) Ali ugameš, kako bom jaz prestopil črto?

(Luč gre počasi noter, zavesa se dviga, igravci se molče pomikajo nazaj na oder.)

KONEC

Pesmi

Cveto Preželj

FEBRUARSKA IDILA

Brazde, pijane februarkega sonca,
so tlakovane z ledenimi zrcali.

Mehko perje zglavnika greje naše skrbi.
Toplota nam uhaja s hiše.
Ljudje poredko ostanejo pri nas.

Perjad prebira brazde
in išče odtajana mesta.

Na večer zakrvavi sonce
v trnovi kroni drevja.